

ÇAĞLAYAN

AYLIK İLİM VE KÜLTÜR DERGİSİ | AĞUSTOS | AUGUST | 2026

İnsanda ümidin ve Allah'a karşı beklenti içinde olmanın tek kaynağı imandır ve O'nunla her zaman münasebet içinde bulunmaktır, dahası bu münasebeti zamanla insanî tabiatının bir derinliği hâline getirmektir.

BAŞYAZI

M. Fethullah Gülen

Kendi Değerlerine Bîgâne Nesiller

Oysaki bir zamanlar bu dünyada
cedlerimizin gerçekleştirdikleri
o uhrevî derinlikli medeniyet
kendine has rengi, şekli, deseni
ve ruhuyla çok iyi biliniyor,
bilindiği ölçüde yaşıyor ve
müntesiplerine semavîleşme
yollarını gösteriyordu.

Bugün hem biz hem de bizimle aynı kaderi paylaşan milletler, tarihin en bunalımlı dönemlerinden biriyle yüz yüzeyiz. Öyle ki tabakat-ı beşer çapındaki sarsıntıların biri atlatılmadan ufukta bir ikincisi beliriyor. Her yerde kırılmaları kırılmalar takip ediyor, her taraf ruhun çığlıklarıyla inliyor. Kitleler şaşkın ve yığınlar her gün farklı buhranların sürprizleriyle tir tir titriyor. Eğer Allah'ın sonsuz rahmetine ve O'nun vadettiği "eyyâmullah"ın tahakkuk edeceğine itimadımız tam olmasaydı, ihtimal, ardı arkası kesilmeyen bu üst üste sarsıntılarla biz de devriliş gidecektik; devriliş gidecektik ve gözleri her zaman üzerimizde olan gelecek nesillerin ümitlerini de beraber alıp götürer- cektik. Bazılarını alıp götür- düğümüz de söylenebilir.

İnsanda, ümidin ve Allah'a karşı beklenti içinde olmanın tek kaynağı imandır ve O'nunla her zaman münasebet içinde bulunmaktır; dahası bu münasebeti zamanla insanı tabiatının bir derinliği hâline getirmektedir. Maalesef, bazı- larımız itibarıyla biz, bir ka- ranlık fasılda imana karşı hep lâkayt kaldık, Hak'la münase- betteki gücü ve büyüyü tam sezemedik; cismanî ve maddî ufkumuzun tesirine takıldık, kulak dolması nazarı mülâ- hazalardan sıyrılıp amelinin enginliklerine bir türlü açı-

lamadık. Hatta bazen kendi fikri ve ameli dünyalarımızın yamaçlarında bulunmayı, do- laşmayı ar ve ayıp sayarak, bazen de bir kısım fantezilere girerek, ruh ve mânâ kökle- rimizle alâkalı nice değerleri eski birer eşya gibi kaldırıp bir kenara attık ve milletçe inkişaf etme kabiliyetimizi, cihanları fethe yetecek he- yecanlarımızı yabancılaştırma yönünde kullandık; kullandık ve yıllar yılı kendi dünyamı- za karşı hep bigâne kaldık; inançlarımızın Allah'çasına, dünya-ukbâ ve ötelere ötesini onunla tanıdığımız "Şeref-i Nev-i İnsan ve Ferid-i Kevn ü Zaman"a karşı bigâne kaldık; hatta bazılarımız itibarıyla O'na hasmâne bir tavır aldık. Arş u ferşi birbirine bağlayan, ins ü cinnin kurtuluş fermanı, kâinat kitabının en doğru yorumu, "Levh-i Mahfuz"un, "Beyt-i Mâmur"un sesi-solu- ğu ve teşrii esasların biricik kaynağı Kur'ân-ı Mu'cizül-Bey- an'ın sesinin kesilmesine de bigâne kaldık.

Dahası, bu mübarek kay- naktan fişkıran, lâakal onun münbit ve bereketli atmos- ferinde boy atıp gelişen örf- lerimize, âdetlerimize, gel- leneklerimize hatta milli karakterimize ve milli tabiatı- mıza yabancılaştık, kendimizi yenileme azm ü heyecanını yitirdik ve heyecan yorgunu yığınlar hâline geldik. Bilmi- yor çoğumuz imanının, İslâm'ın Kur'âncasını, Allah'la mûna-

sebetin Peygambercesini, di- nin olmazsa olmaz ruhunu, temel dinamiklerini ve Nebi mesajlarıyla seslendirilen özünü, mahiyetini. Yok böy- lesine boş vermiş kimselerde en küçük bir öğrenme arzusu, kendini test etme azmi ve bir kısım önemsiz hobilere karşı duyulan alâka kadar öz de- ğerlerini bilme merakı...

Bütün bunlara karşılık bi- raz bilmişlerimiz ise "Bazen sükût da bir töredir." deyip sessizlik murâkabesine dal- makta ve her şey kendini bil- mezlerin elinde âdeta içinden çıkılmaz bir hâl almakta. Tah- kike kapalı ruhlarda sürekli tezebzüb rüzgârları esiyor; yığınlarda, kendilerini fetret boşluklarına salmış gibi bir hâl var; arzı görmüyor, se- mayı dinlemiyor ve boş yâ- velerle ömür tüketiyorlar. Bir milletin üstünlük ve istikbal vadediciliğini onun geçmiş- ten tevârüs ettiği dini ve milli değerler belirler. Bu değerle- re saygı duymayan ve sahip çıkmayan toplumların akıbeti hüsrandır; hüsrandır ve bu mâkûs kaderi değiştirmeye de kimsenin gücü yetmez. Kendi değerlerine sahip çıkmaya ve mânâ kökleriyle irtiba- tını devam ettirme sayesinde- didir ki toplum ve onu teşkil eden fertler kendilerini daha derinden duymaya başlar. İlim adamları, mütefekkirler ve sanatkar ruhlara, alanla- rı çerçevesinde kendi inanç, kendi düşünce ve kendi duy-

gularını kitap kitap, nakış nakış işlemeye koyulur ve her sahada ruhlarının âbidelerini ikame ederek saf yığınlara kendilerini okuma ve mütâlaa etme ortamı hazırlarlar. Nokta-i istinat olurlar onlara ve korurlar onların düşünce iffet ve ismetlerini, korudukları gibi kendi namuslarını.

Evet, eğer eli kalem tutanlar, kitap, broşür ve makaleleriyle; ressamalar bu alana ait kurallar çerçevesinde ebruları, tezhipleri, hatları ve resimleriyle; mimarlar inanç ve düşüncelerini aksettiren plan ve projeleriyle; şairler ve nâsirler beyan güçleriyle; müzikşinaslar sinelerinden boşalıp ruhlarına akan bestelerıyla kendi inanç, kendi his ve kendi düşüncelerinin âbidelerini ikame etmezlerse yığınlar kendilerine ters, geçmişlerine ters, ruh ve mânâ köklerine ters cereyanlara itilmiş olurlar. Doğrusu işte böyle bir ortamda yetişen bigâne nesillerin akıbetini düşününce ürpermek elden gelmiyor.

Aslında, günümüzün insanının yapıp ortaya koyduğu/koyacağı her müspet şey onun yarınki nesillere en büyük armağanı olacaktır. Atalarından gelecek böyle bir armağandan mahrum kalan fakir ve nokta-i istinatsız nesiller, pek çok orta malı mülâhazaların ve değişik serseri düşüncelerin tesirinde kalacak ve bugün olmasa da yarın mutlaka kendilerine edeceklerdir. Öünden bugüne gerektiği ölçüde bir hassasiyetle üzerinde durulmadığı içindir ki pek çok dinî ve millî değerlerimiz unutulup gitti; şöyle-böyle kalanlar da matlaştı,

renk attı ve zaten heyecan yorgunluğu yaşayan nesillerde artık heyecan uyarmaz oldu.

Bugün koskocaman bu tâlî'siz coğrafyada inançlar ve onların hayata hayat olması kat'iyen kendine has derinlikleriyle duyulup zevk edilmiyor. İslâm'ın her şeyin üstesinden gelecek o büyüğü, biliniyor, bilindiği ölçüde bilinmiyor ve onun ruhlarla vadettiği şeyler kendi enginlikleriyle görülüyor. Oysaki bir zamanlar bu dünyada cedlerimizin gerçekleş-tirdikleri o uhrevî derinlikli medeniyet kendine has rengi, şekli, deseni ve ruhuyla çok iyi biliniyor, bilindiği ölçüde yaşanıyor ve müntesiplerine semavîleşme yollarını gösteriyordu. Ya şimdilerde öyle mi? Bilebiliyor muyuz bize ait değerlerin kıymetini; kendi düşünce atlasımızın renk ve çizgilerini? Heyhât, meş'um bir dönemde bin senelik muhteşem bir geçmişin bütün vâridâtını bir kısım partial eşya gibi kaldırıp bir kenara attık ve mâserî vîcdanda yeri doldurulamayacak boşluklar meydana getirdik.

İmanı, İslâm'ı derinlemesine duyamamış saf yığınların sorumsuzca hareketleri bir ölçüde kabul edilebilse de şöyle-böyle okuyan, yazıp çizen, belli şeyleri olsun duyup hissetme konumunda bulunanları mâzur görmek mümkün değildir. Acaba bunlar biraz daha hassas olamazlar mıydı? Dinin özündeki güzellikleri, bugünümüz ve yarınımız adına onun vadettiklerini, diyanetin bağrında filizlenip gelişen ruhî tekâmülü çevrelerine anlatamaz-

lar mıydı? Diyelim ki bazıları bu değerleri duyup zevk edecek seviyeye henüz gelememişlerdi; kendilerini bu işin bir numaralı mümessili gibi görenler ve diyanet adına hep bir fâikiyet mülâhazasıyla oturup kalkınlar, gönül diliyle, beyan maharetleriyle ve varsa sanat kabiliyetleriyle bu altın mülâhazaları herke-se duymalı değiller miydi?

Ben bize ait o güzellikleri, kalbinin dili, semavî orijini ve özündeki nefasetiyle -bir iki müstesnanın dışında- seslendiren kimseye şahit olmadım. "Ruhî ve kalbî hayat" deyip sık sık onunla gürleyen, hatta ondan ötürü muhalif gibi gördüklerine karşı kinle, nefretle köpürenlerin ses ve soluklarında da vîcdanî rahatlatacak bir nağmeye rastlamadım. Dahası, münhasıran diyanetin temsil edilmesi için hazırlanmış zeminlerde bu işin temsilcileri konumundaki zevat arasında dahi, "Yüce mefkûremi ilâ ve ilân için yaşayacaksam dünyada kalmama değer, yoksa benim diğer canlılardan farkım ne?" diyecek kadar sinesi samimiyetle çarpan ve yaratma yörgüngeli yaşayan pek fazla adanmış ruhla da karşılaşmadım.

Dini, kendi çarpık anlayışlarına göre yorumlayan ve diyaneti semaviliğine aykırı kılık ve kıyafetlere sokanlardan bir şey beklemediğimiz muhakkak; "Bu din benim dinim, bu kültür benim kültürüm, bu tarih benim tarihimi!" diyenlerin olsun bütün değerlerin renk atması ve matlaşması karşısında heyecanla köpürmeleri gerekmez miydi? ☐

Sızıntı, Ekim 2005

TOHUMUN BAŞAĞA EMANETİ

HAZRETİ YUSUF'UN MUCİZESİ

Asırlardan beri değişik zamanlarda yapılan birçok icat ve keşif, maalesef ortaya çıktıktan sonra diktatimizi çekiyor. Kur'an'da açık, gizli, imâ veya işaret türünden birçok ilmi gerçekten bahsedildiğini ancak o keşif yapıldıktan sonra anlıyoruz. Hem kâinat kitabını hem de

onun fihristi veya özeti hük-mündeki Kur'an-ı Kerim'i gerektiği ölçüde okuyamayınca, mesela, sütün meydana gelmesi, embriyonun gelişmesi, incirin, zeytinin, hurmanın ve arının hikmetleri gibi çok farklı sahalara ait keşifleri ancak ortaya çıktıktan sonra değerlendirebiliyoruz. Hâlbuki her iki

kitabın âyetlerine de merak ve insafla bakılabilse kim bilir daha ne mükemmel güzelliklerin keşfine şahit olacağız. Kâinat kitabı ile Kur'an-ı Kerim'i birlikte okuyup her iki kitaptaki işaretleri anlayıp değerlendirebilecek ilim adamlarımızı yetiştirebilirsek başta tıp, astronomi, fizik ve mühendislik sahalarında olmak

Hazreti Yusuf'un tohumu başağında depolamasını tavsiye etmesinde dormansi veya çimlenme durgunluğu ikinci gâyedir. Başağında saklamanın asıl hedefinin, tohumun çimlenme özelliğini kaybetmemesi ve küf ile haşerat zararından muhafazası olduğu anlaşılmaktadır.

üzere insanlık için faydalı birçok yeni keşif ve icatlara imza atarak, Kur'an'ın kıyamete kadar yürütülmeyecek mucizevî hakikatlerini bütün âleme duyurabiliriz.

İşte böyle bir mucizenin konusu zirai ürünlerin bozulmadan saklanması hususunda karşımıza çıkıyor. Bu mucizeyi Hazreti Yusuf (aleyhisselâm) Mısır devletinin başındaki Melik'in en yetkili danışmanı ve maliyeden sorumlu bir konumdayken göstermiştir: Kur'an'daki anlatıma göre hükümdar bir rüya görmüş ve rüyasını anlatıp kâhinlerden bir yorum istemiş, *"Ben yedi semiz inek gördüm, bunları yedi zayıf inek yiyordu. Bir de yedi yeşil başak ile yedi kuru başak gördüm. Ey Efendiler: "Siz rüya tabir ediyorsanız benim bu rüyamı da halledin"* (Yusuf, 12/43), fakat kâhinler bu rüyayı karışık görüp bilemeyeceklerini ifade etmişlerdi. Bunun üzerine daha önce Hazreti Yusuf'la birlikte zindanda kalıp çıkmış ve O'nun doğru yorumlarını da bilen bir saray çalışanının meseleyi hükümdara aksettirmesiyle, Hazreti Yusuf zindandan celb edilerek bu rüyayı yorumlaması istenmiştir.

Hazreti Yusuf yorumu: *"Yedi sene, bildiğiniz şekilde ekin ekersiniz. Fakat biçtiğinizi, yiyeceğinizi az bir miktar dışında başağında bırakır, depolarsınız. Sonra bunun peşinden yedi kurak yıl gelecek, tohumluk olarak saklayacağınız az bir miktar dışında, önce biriktirdiklerinizi yiyip tüketirsiniz. Sonra onun arkasından bir yıl*

gelecek ki halk bol yağmura kavuşacak, sıkıntıdan kurtulacak, bol bol meyve sıkacaklar." (Yusuf, 12/47-49) şeklinde olur.

Çok uzun ve daha başka birçok hakikate temas edilen bu sürenin yukarıda zikredilen ilgili âyetlerinde dikkati çeken ilk husus, ekinlerin hasat edilmesinden söz edilirken *"biçtiğinizi"* şeklinde ifade edilerek, tahıl türü belirtilmemesinden, kastedilen ürünlerin tek bir tür olmayıp buğday, arpa, yulaf ve çavdar gibi benzer özellikteki bütün tahılları ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Asıl konumuz olan husus *"kıtık günleri için saklanacak hububat tanelerinin bilinen şekilde harman edilmemesi ve tanelerini ayırmadan başaklar hâlinde saklanması ifade edilmesidir"*. Nitekim İsrâiliyat kaynaklarında Hazreti Yusuf ile alay eden Mısırlı kâhinlerin stokladığı tahılların bir yıl sonra çürüyüp bozulduğu, Hazreti Yusuf'un dediği şekilde saklanan ürünlerin ise bozulmadan bütün kıtlık seneleri boyunca sağlam kaldıkları anlatılmaktadır.

Tahıl ürünlerinin canlılığı ve zararlılardan korunması bugün modern depolama tesislerinde belirli sıcaklık ve nem şartları ayarlanarak mümkün olabilmektedir. Ancak başaklarından ayrılmış tohumlar bu silolarda en fazla bir-iki yıl saklanabilir. Günümüzde yapılan araştırmalar, tahılların başaklarıyla saklanması hâlinde, küf ve haşerat zararının kavuzsuz (başaktan ayrılmış ve kapıkları açılmış) tohumlara

nazaran yok denecek kadar az olduğunu ve başaktaki tohumların daha dirençli olduğunu göstermiştir. Bugün ilmi araştırmalarla anlaşılan bu durumu Hazreti Yusuf (aleyhisselâm), peygamberlik mucizesi olarak ortaya koymuştur.

Buğdayı Başağında Saklamanın Faydası

Allah'ın Hafız ve Alim isimlerinin bir tecellisi olarak bitkilerin gelecek nesillerine ait genetik şifrelerini taşıyan tohumlar, hasat zamanında *Dormansi* adı verilen tabii bir uyku hâlinde dirler. Bu dönemde şartlar uygun olsa bile tohum hemen çimlenmez. Hazreti Yusuf aleyhisselâm'ın mucizesinde tohumun uyku hâlinin sürmesi ile ilgili temel hormon *Absisik Asit*'tir (*ABA*). Tohumların çimlenmesi için önemli ve gerekli olan bu maddeler ancak 20. yüzyılda (*Absisik asit* 1961-65 yılları arasında, *Giberellinler* de 1920-30 yılları arasında) keşfedilebilmiştir.

Çimlenmeyi Önleyen ve Teşvik Eden Hormonlar

Absisik asit, tohumun olgunlaşma sürecinde birikip uyku hâlinin sürmesine vesile olarak erken veya uygunsuz şartlarda çimlenmesini (mesela, kış ortasında) engeller. Çimlenmenin başlaması için bu hormonun tesirinin kaybolması gerekir. Bu tesirin ortadan kalkması için ışık süreci çok önemli olup, ayrıca yağmur sularıyla yıkanıp bu kimyevi hormonlardan arınma kadar çimlenme gerçekleşmez.

Giberellinler (GA) ise çimlenmeyi başlatmak için konulmuş sebeplerin başında gelir. Tohum su aldıktan ve ışık gördükten sonra embriyo tarafından üretilir. Tohumun içindeki besin deposunu (*endosperm*) aktiveştiren enzimlerin sentezi tetiklenerek büyüme başlatılır. *Sitokininler* de hücre bölünmesini teşvik ederek embriyonun büyümesine yardımcı olur ve giberellinlerin tesirini destekler. Bir tohumun çimlenip çimlenmeyeceği, büyük ölçüde bu hormonlar arasındaki dengeye bağlıdır. Çevre faktörleri (mesela soğuklama ihtiyacı veya ışık) Absisik asit seviyesini düşürürken Giberellin seviyesini artırır ve böylece çimlenme gerçekleşir.

Ancak çimlenmenin hormonla engellenmesi bir yere kadardır. Bir müddet sonra bu maddelerin tesiri kaybolup, nem (su), sıcaklık, ışık ve oksijen gibi şartlar hazır hâle getirilirse çimlenme yine başlayacaktır. İşte siloların

hikmeti buradadır: Siloda uygun şartlarda saklayarak suyu, ışığı, havayı ve sıcaklığı engellemek, tohumun çürümesinin önüne geçer. Dolayısıyla Hazreti Yusuf'un tohumu başağında depolamasını tavsiye etmesinde dormansi veya çimlenme durgunluğu ikinci gâyedir. Başağında saklamanın asıl hedefinin, tohumun çimlenme özelliğini kaybetmemesi ve küf ile haşerat zararından muhafazası olduğu anlaşılmaktadır. Korumada önemli olan bu hususların her birinin yerine getirilmesi için hem çevre şartlarına hem de tahıl silolarının inşasına ait faktörler tam olmalıdır. Mucize olan, bugün bir ziraat mühendisinin bilebileceği bu hususları Hazreti Yusuf'un (aleyhisselâm) yerine getirmiş olmasıdır.

Tohumun kabuğu: Tahılının başak hâlinde kapçıkları korunarak saklanması, öncelikle tohumu fiziki dış tesirlerden korur. Böcekler başta olmak üzere, küf gibi her türlü

organizmaya karşı engelleyici olarak kabuğun yapısına antibakteriyel, antifungal ve antimikrobiyal özelliklere sahip bileşikler konulmuştur. Bu bileşikler, depolama sırasında tanelere geçer. Buğdaygillere ait bütün tahılların başakları benzer yapıda olup, her bir başakçık *lemma* ve *palea* adı verilen kısımlarla kaplanmıştır. Kapçık veya *kavuz* da denilen tohum kabuğunun bu yapısı, hububat taneleri için fitri bir ambalajdır.

Nemin engellenmesi: Tohum kabuğunun çimlenmeyi önlemesinde öne çıkan özelliklerinin birincisi su geçirmez (fizikî engel) olmasıdır. Havadaki tabii nemin de tohumu saran kavuz veya kapçıklar sayesinde engellenmesi ile tohumlar kurur ve kuru tahıl bakterilere karşı hemen hemen tam bağışıklık gösterir. Tohumların dış kabuğu bir çeşit mum, kütin veya lignin gibi sert maddelerle kaplı olduğundan su alıp şişemediği için çimlenme süreci başlayamaz. Sert kabuğun yaptığı fizikî baskı veya direnç sebebiyle tohum

su alsa bile, kabuk embriyonun genişlemesine izin vermediğinden embriyo kabuğu yırtıp dışarı çıkamaz.

Işığın engellenmesi: Karanlık silolar ultraviyole ışıgı ve değişken fotoperiyotların, uykudaki tohumlara “bahar vaktinin geldiğini” (ki bu durum çimlenmeyi uyarıcı hormon seviyelerini fırlatıp çimlenmeyi tetiklerdi) haber vermesini engellemektedir. Hazreti Yusuf bu tabii uyku devresini gözeterek; Mısır’ın gıda tedarikini güvence altına aldığı gibi tohumların hem bir besin kaynağı olması hem de gelecekteki ekimler için canlılığını korumasını sağlamıştır.

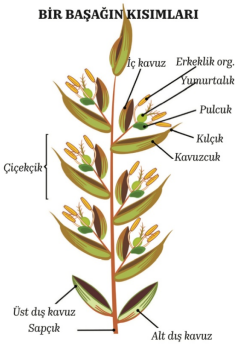
Oksijenin engellenmesi: Tohumu saran kabuk, embriyonun dışarıdan oksijen almasını engeller. Bundan dolayı oksijensiz kalan embriyo, çimlenme için gerekli olan hücre solunumunu ve enerji üretimini gerçekleştiremez. Hücre bölünmesi ve büyüme için yüksek miktarda enerji üretilebilmesi adına solunumla oksijene ihtiyacı vardır. Bu sebepten toprağın havalan-

mış olması ve tohumun boğulacağı miktarda aşırı suya (su baskınına) maruz kalmaması önemlidir.

Bütün bu faktörler göz önüne alındığında saklama silolarının tam karanlık olması, sıcaklığın en fazla 15 derecedeyi, nemin %12-14 nispetini geçmemesi gerekir. Yedi boluk yılı takip eden yedi kıtlık senesinden sonra geçen süre yaklaşık 15 yıldır. Hazreti Yusuf’un (aleyhisselâm) tahıl danelerini canlılıklarını muhafaza edecek şartlarda yer altında yaptırdığı depolarda yaklaşık 15 yıl sakladığı anlaşılmaktadır.

Buğdaygiller gibi dünyada en fazla ekim sahasına sahip ürünlerin günümüzden birkaç bin yıl önce öğretilen saklanma ve depolama tekniğine Kur’an-ı Kerim’de temas edilmesi, kıtlık günlerinde insanlığın gıda ihtiyacını temin açısından önemli bir mucizedir. Tahılların bozulmadan depolanabilmesi, danelerin bulunduğu ortamın yukarıda zikredilen fizikî şartları, her bitki için farklıdır ve bu şartlar mevsimlere uygun olarak ortaya çıkar. Bütün şartlar tam ve dengeli olarak ittifak ettirildiğinde tohum çimlenir. Tohumun çimlenmesi demek, yeni bir filiz olarak hayata devam etmesi ve büyüyerek yeni mahsul vermesi demektir. Fakat çimlenme olurken tohumun dış kabuğu çatlar ve çürürken, içindeki gıda deposu harcanarak yeni filizlenen nesil için kullanılır. Bu hadise bitkilerin üremesi için güzel ve mükemmel bir durumdur, ancak insanların, birçok kuşun ve böceklerin

BİR BAŞAĞIN KISIMLARI

de beslenmek için bu tahıla ihtiyacı vardır. Bunun için de çimlenmemesi ve içlerindeki embriyoya yol verilmesi, yani tohum hâlinde kalması gerekir.

Fas'ın Oujda şehrindeki Muhammed Üniversitesi Biyoloji bölümünden Prof. Dr. Abdelmajid Belabed, *"Başakta Burakın, Yeni Bir Mucize"* başlıklı Arapça makalesinde yaptığı deneyleri uzun uzun anlatarak yukarıdaki tespitleri bir Peygamber mucizesini bizzat deneylerle göstermek üzere Kur'an mucizeleri ile ilgili bir internet sitesinde yayımlamıştır.

Yapılan çalışmada iki yıl boyunca başaklarında bırakılan tohumlar ile başakları bozulan kapçksız tohumlar takip edilmiştir. Başaklarında kalan tohumlar, önemli miktarda su kaybettiği için kapçksız tohumlara göre daha kuru hâle gelmiştir. Başağı da-

ğılmış tohumların ağırlığının %20,3'ünün su olduğu ve bu suyun da tohumları çürümeye karşı dirençsiz kıldığı gösterilmiştir. Başaklarında bırakılan tohumlar ile diğerlerinin büyüme oranları karşılaştırıldığında da başağında bırakılanların daha iyi bir büyüme oranına sahip olduğu açıkça görülmektedir. En önemli si protein ve şeker açısından besleyici yönüne bakıldığında kapçksız tohumlarda bir yıllık depolama sonrasında besleyici maddelerin %20, iki yıl sonunda ise %32 oranında azaldığı tespit edilmiş, başaklarında saklananlarda ise gıda değeri açısından hiçbir azalma olmamıştır.

Konuyu buğday biti zararlısı açısından ele alan diğer bir araştırmadaysa, buğdaylarda büyük zararlar oluşturan buğday bitinin faaliyetinin, başak hâlinde depolananlarda çok daha düşük olduğu ve taneye daha az zarar verdiği tespit edilmiş ve bilhassa kıymetli çeşitlerin depolanmasında başak hâlinde depolamanın tavsiye edilmesi uygun görülmüştür.

Peygamber kıssalarına inanan ve bu kıssaların tarihi bir gerçekliği yok diyenlere karşılık, yapılan onlarca arkeolojik kazı araştırmaları, bütün bu anlatılanları doğrulamaktadır. Mezopotamya ve Mısır arkeologlarının ortaya koyduklarına göre tohum depolama, dağıtım ve ticareti tarih öncesi zamanlarda başlamış olup ilk örneklerine Mısır ve Babillilerde rastlanmıştır. Mısır bilimcileri Sak-kara'da birbirine tünellerle bağlı büyük bir silo kompleksi

buldular. New York Times'ta yayımlanan *"Nil Nehri ve Civarına Ait Deliller"* isimli makalede arkeologlar tarafından Mısır piramitlerinde keşfedilen siloların MÖ 1630 ve 1520 yıllarına ait olduğu ve Hazreti Yusuf'un da yaklaşık olarak Mısır'a MÖ 1890 yıllarında gittiği bildirilmiştir.

Artık peygamber gelmeyecek, fakat değişmemiş son ilâhî kitap olan Kur'an-ı Kerim, ihtiva ettiği bütün bilimsel hakikatlerle kıyamete kadar, insanlığı aydınlatmaya ve rehberlik etmeye devam edecektir. ■

Kaynaklar

1. Abdelmajid Belabed, "لذروه في" [Başakta Burakın, Yeni Bir Mucize"], <https://quran-m.com/>, 3 Aralık 2019 (Erişim: 23 Haziran 2026).
2. Karaoğlu, M. M. ve Çalınasur, Ö. (2012): "Farklı Depolama Tiplerinin Buğday Biti [Sitophilus granarius L. (Coleoptera: Curculionidae)]'nin Gelişmesi Üzerine Etkisi", *Atatürk Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43 (2): 117-122.
3. Kılıç, H. (2018): "Tahılların Başağında Depolanması", *II. Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi. 8-9 Kasım 2018, Atatürk Üniversitesi, Erzurum*.
4. Hyland, H.L. (1977): "History of U.S. plant introduction", *Environ Rev.*; 226-33.
5. Moeller, N. (2008): "Archaeologists find silos and administration center from early Egyptian city", *University of Chicago News*, <https://news.uchicago.edu/story/archaeologists-find-silos-and-administration-center-early-egyptian-city> (Erişim: 23 Haziran 2026).
6. Wilford J. N. (2008): "Uncovering Evidence of a Workaday World Along the Nile", *The New York Times*, 1 July 2008.

Liyakat ve Emanet

insanlık tarihi boyunca yönetim sistemlerinin en temel sorusu hiç değişmedi: “Vazife kime verilmeli?” Bugün özellikle Müslüman toplumların yaşadığı en ciddi açmazlardan biri, Kur’ân’ın açık emri olan “emaneti ehline verme” prensibinin yeterince hayata geçirilememesidir. Vazifelerin yakınlığa, sadakate, menfaate veya

akrabalık bağlarına dayalı nepotizm anlayışı ile dağıtılması, sadece idarî bir zaaf değil, aynı zamanda derin bir ahlakî çözülmüdür. Böyle bir zeminde güven erozyona uğrar, nitelikli insanlar sistemden uzaklaşır, kurumlar içeriden boşalır ve toplumlar kendi potansiyellerini gerçekleştiremez hâle gelir.

“Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adalete uygun tarzda hüküm vermenizi emreder. Allah bununla, size ne de güzel öğüt veriyor! Şüphe yok ki Allah semî ve basîrdir (sözlerinizi de hükümlerinizi de hakkıyla işitir, bütün yaptıklarınızı hakkıyla görür.)”

(Nisâ sûresi, 4/58)

Liyakat, genel mânâda, bir kişinin iş veya pozisyon için yeterliliği ve uygunluğunu ifade eder; bir kimsenin kendisine verilen göreve yaraşır olması ve ehliyet durumudur. Bu kavram ferdin yetenekleri, bilgi birikimi, becerileri, tecrübeleri ve ahlâkî durumu doğrultusunda değerlendirilir. Liyakat, yalnızca teknik yeterlilik değil; o işi hakkıyla yerine getirme ahlakını ve sorumluluk bilincini de kapsar. Yüksek istidat ve kabiliyetlere sahip insanlar vazifeye lâ-yık olduklarını ortaya koysalar bile, muvaffakiyetlerinde ilâhî lütuf esastır. İlâhî âdet açısından bakıldığında, liyakat çok önemli kazanımların vesilesi iken, liyakat kaybı ise bereketin kesilmesinin önemli bir sebebidir. Fethullah Gülen Hocaefendi, bu çerçevede liyakati şöyle tanımlar: “Liyakat, insanın üzerine aldığı vazifeye ehil olması ve o işi hakkıyla yerine getirmesi; istihkak ise, insanın yaptığı olumsuz ve kötü işlerden dolayı cezayı hak etmesi ve buna maruz kalması demektir.” Buna göre liyakat, önemli muvaffakiyetlerin vesilesidir. Liyakat kaybı ise bereketin kesilmesine, “kan kaybı”na ve matlaşmaya yol açabilir.¹

Modern dünyada demokrasi, katılım, temsil ve meşrui-

yet açısından vazgeçilmez bir çerçeve sunsa da demokratik mekanizmalar tek başına adil ve sağlıklı bir yönetimi garanti etmez. Liyakat, demokrasinin ahlâkî derinliğini ve verimliliğini tamamlayan temel ilkelere dendir. Kur’ân-ı Kerim bu konuda net ölçüyü ortaya koyar: “Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adalete uygun tarzda hüküm vermenizi emreder.”² Bu husustaki en çarpıcı örneklerinden biri Mekke’nin fethinde yaşanmıştır. Hazreti

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), Kâbe’nin anahtarlarını henüz Müslüman olmayan, fakat emaneti taşımaya ehil görülen Osman b. Talha’ya iade etmiştir. Nisâ sûresinin 58. âyeti bu olay üzerine nazil olmuş ve Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) anahtarları “Ebediyen senin ve soyunun elinde kalmak üzere al.” buyurarak teslim etmiştir.³ Bu hadise, liyakatin inanç, akrabalık veya siyasi yakınlıktan bağımsız, ehliyet ve güvenilirlik üzerine kurulu olduğunu açıkça gösterir. Hulefâ-i râşidin efendi-

lerimizin hilâfete liyakatları de bu bağlamda dikkat çekicidir. Hazreti Ebû Bekir'in feraseti, Hazreti Ömer'in adaleti, Hazreti Osman'ın hayâsı ve Hazreti Ali'nin ilmi (radiyallâhu anhüm), Peygamber terbiyesiyle yoğrulmuş emanet anlayışının somut örnekleridir.

Liyakat anlayışının iki yüzünden biri *yetkinliktir* (competence). Yetkinlik, ferdin belirli bir iş veya görevi başarılı şekilde yerine getirebilmesi için gereken bilgi, beceri, deneyim ve davranış özelliklerinin bütünüdür. Bu nitelikler genellikle spesifik ve ölçülebilir olup her görev için farklılık gösterir. Mesela, bir valinin geniş coğrafyayı yönetme, kriz anlarında hızlı ve adil karar alma, yerel dinamikleri iyi okuma, güvenlik ile kalkınma arasında denge sağlama ve halkla güçlü iletişim kurma yetenekleri yetkinliğe örnektir. Benzer şekilde bir komutanın stratejik planlama, birlikleri motive etme, harp sanatında uzmanlık, disiplin ve moral yönetimi, lojistik organizasyon gibi becerileri de yetkinlik alanlarıdır. Bu örnekler, yetkinliğin sadece teknik bilgisi değil, aynı zamanda idarî, ahlakî ve insani boyutları içerdiklerini gösterir.

Yetkinlikler eğitim ve geliştirme faaliyetleriyle iyileştirilebilir. Modern organizasyonlar, yetkinlik bazlı yönetim için "*yetkinlik haritaları*"ndan yararlanır. Bu harita, bir organizasyonun veya bireyin sahip olduğu yetkinliklerin ve gereken seviyelerin görsel veya yazılı temsidir. Bileşenleri şunlardır:

Liyakat ilkesinin zedelendiği zeminlerde adalet duygusu zayıflar, verimlilik düşer ve güven kaybolur. Nitelikli bireyler, kendilerini ifade edemedikleri kurum veya ülkelerden uzaklaşır; beyin göçü yaşanır.

Yetkinlik Alanları: Genel kategoriler (liderlik, iletişim, teknik beceriler vb.)

Spesifik Yetkinlikler: Her alan içindeki detaylı unsurlar (takım yönetimi, müşteri ilişkileri, stratejik planlama).

Yetkinlik Seviyeleri: Başlangıç, orta, ileri ve uzman düzeyleri.

Davranış Göstergeleri: Her seviyede beklenen somut davranışlar ve performans kriterleri.

Yetkinlik haritası, insan kaynakları yönetimi, performans değerlendirmesi, eğitim programları ve kariyer gelişiminde stratejik hedeflere ulaşmayı kolaylaştırır. Böylece liyakat hem meslekî hem ahlakî boyutlarıyla daha ölçülebilir ve geliştirilebilir hâle gelir.

Liyakati değerlendirmek için meslekî ve ahlakî kriter-

lerin birlikte dikkate alınması gerekir. Bu iki temel unsurun bir araya gelmesiyle oluşan bir yaklaşım şöyle örneklendirilebilir:

Liyakat $\approx$ (Meslekî Kriterler) $\times$ (Ahlakî Katsayı)

Meslekî kriterler (bilgi, beceri, tecrübe, performans) 1 ile 10 arasında puanlanır.

Ahlakî kriterler (dürüstlük, etik davranış, sorumluluk bilinci, toplum normlarına uygunluk) -1 ile +1 arasında bir katsayı olarak düşünülür.

Bu yaklaşım, ahlakî eksikliğin meslekî başarıyı bile olumsuz etkileyebileceğini gösterir. Özellikle üst düzey görevlerde (vali, komutan vb.) bu denge hayati öneme sahiptir. Vazife verilirken liyakate dikkat edilmeli, vazifeye başlandıktan sonra ise sürekli eğitimle nitelikler geliştirilmelidir.⁴

İdarecilere düşen vazife, çevresindeki kabiliyetleri fark etmek ve herkesi yerinde değerlendirmektir. Vazife taksiminde şahısların istidat, karakter ve ehliyeti hesaba katılmalı; zaman, mekân, insan ve imkân unsurları göz önünde bulundurulmalıdır.

Vazifelendirme sadece idarî bir işlem değil, aynı zamanda yetkinlik analizidir. Peygamber Efendimiz (salâllâhu aleyhi ve sellem), vazife talep eden Hazreti Ebû Zer el-Gıfârî'ye (radiyallâhu anh) şöyle buyurmuştur: "Ey Ebû Zer! Sen zayıf bir kimsesin. Bu görev ise bir emanettir. Emaneti ehil olarak alan ve gereğini hakkıyla yerine getirenler müstesna, kıyamet günü bu görev bir rezillik ve pismanlık olacaktır."⁵ Bununla beraber Hazreti Ebû Zer bilgili, donanımlı, fazilet sahibi bir insan idi. Bu hadis-i şerif, vazifenin talip olunacak bir makam değil ancak hem ferdi yetkinlik hem de meslekî yetkinliğin tam olması ile taşınabilecek ağır bir sorumluluk olduğunu ortaya koyar. Fethullah Gülen Hocaefendi de tayin ve tavzifler hususunda kırılıp gücenmemeyi, şahsî hesaplarla hareket etmemeyi vurgular. Vazifenin bir paye değil, emanet olduğuna dikkat çeker.⁶

Liyakat ilkesinin zedelediği zeminlerde adalet duygusu zayıflar, verimlilik düşer ve güven kaybolur. Nitelikli bireyler, kendilerini ifade edemedikleri kurum veya ülkelerden uzaklaşır ve beyin göçü yaşanır. Maalesef özellikle Şark toplumlarında nepotizm ve kayırmacılık sebebiyle, liyakat sahibi insanların potansiyellerini gerçekleştiremeyip başka diyarlara

yönelindikleri gözlemlenmektedir.

Tayin-tavzif süreçleri, emanet şuurunun en çok sırandığı alanlardan biridir. Fethullah Gülen Hocaefendi, bu konuda hem idarecilere hem de vazife verilen kişilere önemli sorumluluklar düştüğünü vurgular. İdareciler, herkese eşit muamele etmeli, kayırmacılıktan uzak durmalı ve kararlarını meşveret ile almalıdır. Kişilerin istidat ve kabiliyetlerini çok iyi gözeterek vazife vermemelidir; çünkü yanlış tayin büyük arızalara yol açar. Vazife verilen kişiler ise yeni göreve hüsnüzanla yaklaşmalı, zahirde tenzil gibi görünsen bile olumlu yorum yapmalıdır. "Cezalandırılıyorum" veya "Burada daha verimliydim" gibi olumsuz düşüncelere kapılmamalıdır. Her vazife bir emanettir; büyük-küçük ayrıımı yapmadan kabul etmek ve hakkıyla taşımak esastır. Hırs, beklenti ve kırılma duygusu sistemin en büyük düşmanıdır. Hocaefendi, "Herhangi bir müessesede tayin-tavzif sisteminin arızasız ve kusursuz işleyebilmesi, her şeyden önce oradaki idare ile muvazaflar arasında karşılıklı güven duygusunun oluşmasına bağlıdır." diyerek konunun önemine dikkat çeker.⁷

İdarecilere düşen vazife, çevresindeki kabiliyetleri fark etmek ve herkesi yerinde değerlendirmektir. Vazife

taksiminde şahısların istidat, karakter ve ehliyeti hesaba katılmalı; zaman, mekân, insan ve imkân unsurları göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak liyakat ve emanet, toplumların gerçek temel dinamiğidir. Emanet ehline verildiğinde toplumlar yükselir, verilemediğinde ise içten içe çöker. Bugün ihtiyaç duyulan, kavramların tekrarı değil; liyakat, ehliyet, emanet ve adalet ilkelerinin fiilen hayata geçirilmesidir. Liyakat büyük muvaffakiyetlerin vesilesidir; vazife ise bir paye değil, emanettir.⁸ Bu ilke hayata geçtiğinde hem bireyler potansiyellerini realize eder hem de toplumlar adalet, verimlilik ve sürdürülebilir kalkınma yolunda emin adımlar atar. ■

Kaynaklar

1. Fethullah Gülen, "Liyakat ve İstihkak", fgulen.com / herkul.org (18 Ocak 2015 tarihli sohbet).
2. Kur'an-ı Kerim, Nisâ sûresi, 4/58.
3. İbn Hişâm, es-Sire; Vâkıdî, el-Megâzî; İbn Sa'd, et-Tabakât.
4. Doç. Dr. Halil Zaim, "İş Hayatında Erdemli İnsan", UTESAV Kültür Düşünce - 4.
5. Sahih-i Müslim, İmâret 16.
6. Fethullah Gülen, "Tayin ve Tavzifler Karşısında Doğru Tavrı", fgulen.com / Kırık Testi.
7. a.g.e.
8. Fethullah Gülen, "Liyakat ve Alperen", herkul.org (30 Mart 2009 tarihli sohbet).

HİROŞİMA'NIN SESSİZ ÇIĞLIĞI

Bugün Hiroşima Barış Anıtı Müzesi'ni gezerken duvarlarda bombadan önce hayatın normal akışını sürdüren Hiroşima ile birkaç dakika sonra sessizliğe bürünen şehrin görüntüleri yan yana durur. Hayatını kaybeden insanların fotoğrafları ve geride bıraktıkları eşyalar, ziyaretçiyi tarihte yaşanmış uzak bir hadiseye değil, insanlığın ortak hafızasına ait derin bir muhasebeye davet eder.

6 Ağustos 1945 sabahı... Saatler 08.15'i gösterirken Japonya'nın Hiroşima şehri sıradan bir güne uyanıyordu. Çocuklar okula hazırlanıyor, insanlar işlerine yetişmeye çalışıyor, anneler evlerinde günlük telaşlarına devam ediyordu. Şehirde yaşayan sivil-ler için o sabah, birkaç saniye sonra insanlık tarihinin en ağır sahnelerinden birine dönüşecek gibi görünmüyordu.¹

Gökyüzünde beliren bir uçak, ardından gözleri kamaştıran büyük bir ışık... Ve bir anda bir şehir sustu.

ABD ordusu tarafından atılan "Little Boy" isimli atom bombası, sadece binaları yıkmadı; insanlığın bilim, güç ve ahlak arasındaki dengeyi kaybettiğinde ne kadar korkunç sonuçlar doğurabileceğini de bütün dünyaya gösterdi. İlk anda on binlerce insan hayatını kaybetti. Sonraki aylarda ve yıllarda radyasyonun etkileriyle bu acı büyümeye devam etti.

Bugün Hiroşima Barış Anıtı Müzesi ve hemen yanındaki Ulusal Anıt Salonu, bu büyük felaketin sessiz şahitleri olarak ziyaretçilerini karşılar. Orada sadece rakamlar yoktur; yüzler, isimler, hatıralar ve yarım kalmış hayatlar vardır. Resmi kayıtlara geçmiş yüz binlerce kurbanın hatırası yaşatılır. Aileleri tarafından bağışlanan fotoğraflar, yanmış kıyafetler, durmuş saatler, çocuklara ait eşyalar ve ha-

yatta kalanların çizimleri, savaşın aslında istatistiklerden ibaret olmadığını insana derinden hissettirir.² Müzeyi gezerken, duvarlarda bombadan önce hayatın normal akışını sürdüren Hiroşima ile birkaç dakika sonra sessizliğe bürünen şehrin görüntüleri yan yana durur. Hayatını kaybeden insanların fotoğrafları ve geride bıraktıkları eşyalar, ziyaretçiyi tarihte yaşanmış uzak bir hadiseye değil, insanlığın ortak hafızasına ait derin bir muhasebeye davet eder.

Kalabalıkların içindeki sessizlik bazen kelimelerden daha güçlü konuşur. İnsan, sahip olduğu ilim ve gücü hangi değerlerle kullanması gerektiğini bir kez daha düşünür. Fakat Hiroşima'nın hikâyesi sadece acı ve yıkımdan ibaret değildir. Onu insanlık hafızasında özel kılan şeylerden biri de bu büyük felaketten sonra verilen cevaptır. Büyük acılardan sonra toplumların önünde genellikle iki yol belirir: Ya bütün enerjisini öfkeye, intikama ve geçmişin hesabını sormaya harcamak ya da acıyı unutmadan, fakat onun esiri de olmadan geleceği yeniden inşa etmek.

Japon toplumunun savaş sonrası tavrında ikinci yolun izleri güçlü biçimde görülür. Elbette Hiroşima ve Nagazaki'nin acısı unutulmamış, hayatını kaybedenlerin hatırası büyük bir saygıyla yaşatılmıştır. Fakat bunun yanın-

Her yıl 6 Ağustos'ta düzenlenen anma töreninde dünyanın farklı ülkelerinden temsilciler, diplomatlar, sivil toplum kuruluşları ve barış gönüllüleri bir araya gelir. Saat 08.15'te şehir sessizliğe bürünür. O birkaç dakikalık sükût, bazen binlerce kelimeden daha güçlü bir mesaj verir: Bir daha asla... Bu çağrı sadece atom bombalarına karşı değildir. Aynı zamanda insan kalbinde büyüyen kine, nefrete, ayrımcılığa ve düşmanlık düşüncesine karşı da bir uyardır.

da Japon kültüründe önemli bir yeri olan "hansei", yani öz muhasebe anlayışı da dikkat çekici bir rol oynamıştır.

Hansei, insanın veya toplumun yaşadığı hadiselerde yalnızca dış sebeplere bakması değil, kendi sorumluluk alanını da sorgulamasıdır. Sadece "Bize kim zarar verdi?" sorusunu değil, aynı zamanda "Biz nerede hata yaptık?", "Bu noktaya nasıl gelindi?", "Gelecek nesiller için bundan hangi dersi çıkarmalıyız?" sorularını da cesaretle sorabilmektir.³

Bu yaklaşım, yapılan hak-sızlıkları unutmak veya suçlu masum göstermek anlamına gelmez. Aksine, geçmişte değiştiremeyeceğini bilen insanın, geleceği değiştirmek için kendi payına düşen sorumluluğu aramasıdır. Fertlerin hayatında da toplumların tarihinde de en zor fakat en bereketli adımlardan biri budur. Çünkü sürekli dışarıyı suçlayan insan kendi gelişim kapasitesini kapatabilir. Eksiklerini görebilen kişi ve toplumlar ise yenilenme imkânı bulurlar. Bu düşünce, İslam geleceğindeki nefis muhasebesi anlayışıyla da örtüşür. İnsan önce kendi içine yönelmeli, davranışlarını gözden geçirmeli ve dünyada görmek istediği güzelliklerin önce kendi

hayatında temsilcisi olmaya çalışmalıdır. Belki de Japonya'nın savaş sonrası kısa zamanda ayağa kalkmasının arkasındaki önemli kültürel dinamiklerden biri de bu anlayıştı. Yıkılmış şehirler yeniden kuruldu. Eğitim, bilim, teknoloji ve çalışma disiplini birleşerek ülkeyi birkaç on yıl içinde yeniden güçlü bir konuma taşıdı.

Hiroşima'dan Yükselen Yeni Ses

Bugün Hiroşima'ya gidenler orada sadece savaşın izlerini değil, insanlığa yöneltilmiş sessiz ama güçlü bir barış çağrısını da hissederler. Barış Anıtı'nın bulunduğu bölge yıl boyunca dünyanın farklı yer-

lerinden gelen ziyaretçilerle ve özellikle öğrenci gruplarıyla dolar. Japonya'nın çeşitli şehirlerinden gelen öğrenciler burada sadece tarihi bir olayı öğrenmez; savaşın sonuçları, insan hayatının değeri ve barışın sorumluluğu üzerine düşünmeye davet edilir.

Dışarıdan gelen birçok ziyaretçinin dikkatini çeken hususlardan biri de büyük acıların hatırlatıldığı bu mekânda nefret dilinden ziyade, muhasebe, sorumluluk ve barış kültürünün öne çıkarılmasıdır. Her yıl 6 Ağustos'ta düzenlenen anma töreninde dünyanın farklı ülkelerinden temsilciler, diplomatlar, sivil toplum kuruluşları ve barış

gönüllüleri bir araya gelir. Saat 08.15'te şehir sessizliğe bürünür. O birkaç dakikalık sükût, bazen binlerce kelimeyi daha güçlü bir mesaj verir: Bir daha asla... Bu çağ- rı sadece atom bombalarına karşı değildir. Aynı zamanda insan kalbinde büyüyen kine, nefrete, ayrımcılığa ve düşmanlık düşüncesine karşı da bir uyarıdır. Çünkü savaş- lar çoğu zaman meydanlarda başlamadan önce zihinlerde başlar. Bir insan, karşısın- daki "anlaşılması gereken bir insan" olarak değil de "yok edilmesi gereken bir düşman" olarak görmeye başladığında, bombalar düşmeden önce asıl yıkım başlamış demektir.

İnsanlık tarihi çoğu za- man savaşları "kazananlar" ve "kaybedenler" üzerinden yaz- dı. Fakat savaş meydanının sessiz şahitlerine bakıldığın- da başka bir hakikat görünür: Bir annenin evladı için döktü- ğü gözyaşının milliyeti yoktur. Yıkılan bir evin enkazında ka- lan hatıraların tarafı yoktur. Yetim kalan bir çocuğun acısı hiçbir bayrağa ait değildir.

Modern çağda savaşların bedeli daha da ağırlaşmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle in- sanlık sadece şehirleri değil, kendi geleceğini de yok ede- bilecek silahlar üretmiştir. Hiroşima bunun en çarpıcı sembollerinden biridir. Fet- hullah Gülen Hocaefendi, ça- ğımızın çatışmalardan yorgun düşmüş dünyasına bakarken çözümünü kaba kuvvette değil; ilim, müspet hareket, hoşgörü ve diyalogda arar. Ona göre bu çağda düşman- lıkların değil, barış içinde bir arada yaşama iradesinin güç-

Kur'an-ı Kerim'de "Sulh hayırlıdır." buyrulması, insan ilişkilerinde uzlaşmanın değerini hatırlatır. Yine "Kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur." âyeti insan hayatının kutsiyetini ve evrensel değerini nazara verir. Bu açıdan barış, sadece diplomatların veya devletlerin konusu değildir. Öğretmenin sınıfta, annenin evde, komşunun mahallede, iş insanının ticarete inşa edeceği günlük bir ahlaktır.

lenmesi gerekir. Bu bakış açı- sıyla insanlığın ortak evinde çıkarılan yangında, evin bir odasının kurtulması gerçek bir zafer değildir.⁴ Barış çoğu zaman savaşın yokluğu ola- rak tarif edilir. Hâlbuki ger- çek barış bundan çok daha derin bir kavramdır.

Barış, farklı düşünen in- sanların aynı dünyada ber- ber yaşayabilme iradesidir. İnsanın kendisi gibi olmayan birini anlamaya çalışmasıdır. Öfkenin yerine empatiyi, ön yargının yerine tanışmayı ko- yabilmektir. Kur'an-ı Kerim'de "Sulh hayırlıdır."⁵ buyrulması,

insan ilişkilerinde uzlaşmanın değerini hatırlatır. Yine "Kim bir canı kurtarırsa bütün in- sanları kurtarmış gibi olur."⁶ âyet-i kerimesi, insan hayatı- nın kutsiyetini ve evrensel de- ğerini nazara verir. Bu açıdan barış, sadece diplomatların veya devletlerin konusu de ğil- dir. Öğretmenin sınıfta, anne- nin evde, komşunun mahalle- de, iş insanının ticarete inşa edeceği günlük bir ahlaktır.

Tarih göstermiştir ki zor kullanarak davranışlar bir süre değiştirilebilir; fakat kalbler ancak eğitim, anla- yış ve güvnenle değişir. Bu

Hocaeffendi, çağımızın çatışmalardan yorgun düşmüş dünyasına bakarken çözümü kaba kuvvette değil; ikna, ilim, müspet hareket, hoşgörü ve diyalogda arar. Ona göre bu çağda düşmanlıkların değil, barış içinde bir arada yaşama iradesinin güçlenmesi gerekir. Bu bakış açısıyla insanlığın ortak evinde çıkanları yangında, evin bir odasının kurtulması gerçek bir zafer değildir.

sebeple eğitim ve diyalog faaliyetleri, sadece akademik başarı hedefleyen çalışmalar olarak görülmemelidir. Farklı kültürlerden, dinlerden ve milletlerden insanların birbirini tanımasına vesile olan okullar, kültür merkezleri ve diyalog faaliyetleri, sosyal barışın küçük laboratuvarlarıdır. Bir sınıfta farklı milletlerden çocukların aynı sırayı paylaşması, gelecekte aynı dünyayı paylaşacak yetişkinlerin zihninde güçlü bir temel oluşturur. Çünkü insan tanıdığından daha az korkar. Aynı sofraya oturmak, aynı projede çalışmak, aynı sevinci paylaşmak, zihinlerdeki görünmez duvarları yıkar.

Bugün dünya Hiroşima'dan çok farklı ama bir yönüyle ona benzeyen bir dönemden geçiyor. Bir bölgede başlayan savaş başka ülkelerde ekonomik krizlere; bir toplumdaki nefret dili başka toplumlarda yeni ayrılmalara sebep olabiliyor. Artık hiçbir millet sadece kendi geleceğini tek başına inşa edemez. Bu yüzden çağımızın en büyük ihtiyacı yeni duvarlar örme değil, yeni köprüler kurmaktır. Daha fazla konuşmak, daha fazla tanıtmaya,

daha fazla anlamaya ihtiyacı-mız vardır.

Hiroşima Barış Anıtı'nın önünde duran bir insan sadece geçmişte yaşanan bir felaketi düşünmez. Aynı zamanda geleceğe dair bir sorumluluk hisseder. Orada sessizce duran kalıntılar insanlığa şu soruyu sorar gibidir: Size emanet edilen akl, bilimi ve gücü ne için kullanacaksınız?

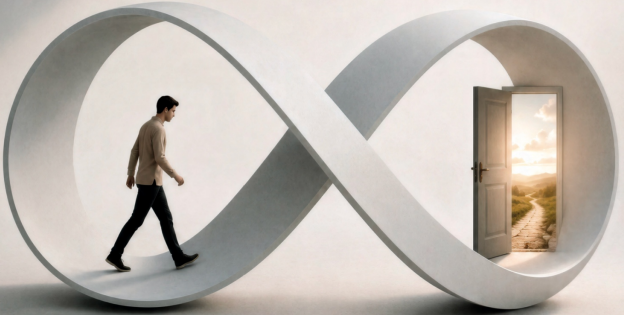
İnsanlık atomu parçalamayı öğrendi; fakat asıl mesele kalblerdeki ön yargıları parçalayabilmektir. İnsanlık uzak gezegenlere araç göndermeyi başardı; fakat asıl başarı yanı başındaki insanla barış içinde yaşayabilmektir. Hiroşima'nın külleri arasından yükselen mesaj sadece Japonya'ya değil, bütün insanlığa aittir: Kin geleceği inşa edemez. Gerçek ve kalıcı olan zafer, insanı kazanabilmektir.

Bugün eğitimle, diyalogla, anlayışla ve karşılıklı saygıyla atılan her küçük adım, belki de yarının savaşlarını engelleyecek görünmez bir barış köprüsüdür. Çünkü insanlığın asıl zaferi, savaş meydanlarında üstün gelmek değil; savaş meydanlarına ihtiyaç bırakmayacak

bir medeniyet inşa edilebilmektir. **■**

Kaynaklar

1. City of Hiroshima. "The Atomic Bombing and the Spirit of Hiroshima" <https://www.city.hiroshima.lg.jp/english/peace/1029867/1033035/1009888.html> (Erişim: 5 Temmuz 2026).
2. Hiroshima National Peace Memorial Hall for the Atomic Bomb Victims. "Hiroshima National Peace Memorial Hall for the Atomic Bomb Victims" <https://www.hiro-tsuitokinenkan.go.jp/> (Erişim: 5 Temmuz 2026).
3. TOKI. (2023, August 9). "The Profound Philosophical Concepts of Japan: Hansei, Kotodama and Ma" TOKI. <https://www.toki.tokyo/blog/2023/8/9/the-profound-philosophical-concepts-of-japan-hansei-kotodama-and-ma> (Erişim: 5 Temmuz 2026).
4. Gülen, F. (n.d.). "Gelecekten Umutluym" *Fethullah Gülen Web Sitesi*. <https://fgulen.com/tr/basindan-tr/fethullah-gulenle-gazete-roportajlari/kenya-daily-nationda-hezron-mugambye/Kenya-Daily-Nation-Gelecekten-Umutluym> (Erişim: 5 Temmuz 2026).
5. Nisâ Süresi, 4/128.
6. Mâide Süresi, 5/32.

Nefsen Bilmek!

Dinî açıdan bilginin mahiyeti ve fonksiyonu farklılık arz ettiği gibi öğrenimi sürecindeki elde edilme metodu ve vasıtaları da farklılık arz eder. Birinci Söz Risalesinin girişinde yer alan “Bil ey nefsim!” hitabı; eşyanın ve nefsin hakikatini tanıyarak Cenab-ı Hak’ı bilmeyi hedefleyen öğrenim sürecinin usulünü ifade açısından önemlidir.

Bil ey nefsim,

“Nefsini bilen Rabbini bilir.”*

Kurân-ı Hâkim’in ilk emri, “Oku!” olduğu gibi onun nurânî tefsiri olan Sözlər’deki ilk tenbihin de “Bil ey nefsim!” olması dikkat çekicidir. Zaten okumak, bilmeye yönelik bir faaliyetin adıdır. Bu mânâda Risale-i Nur’un ilk hitabının Kur’ân’ın ilk emriyle irtibatlı olduğu söylenebilir.

“Oku” Emrinden Murad

İlahî emirleri en iyi anlayan ve en mükemmel şekilde uygulayan Allah Resûlü (aleyhissalâtu ve’s-selam) olduğu gibi ilk ilahî emir olan “Oku” emrini de en kâmil mânâda anlayıp yerine getiren de yine o Zat (aleyhissalâtu ve’s-selam) olmuş-

tur. "Ben okuma bilmem." diyen Allah Resûl'üne, "Yaratan Rabbinin adıyla oku!" (Alak, 96/1) denilmek suretiyle, yalnızca Kur'ân'ı okuyup insanları uyarması değil; aynı zamanda yaratılışı da okuması tâlim edilmiştir. Rab ismiyle hitap edilmesi gerek yaratılışın gerekse de yaratılışı okuma faaliyetinin, tekâmüle yönelik şefkatli bir terbiye süreci olduğunu ihsas etmektedir. Ayrıca eşyanın yaratılmış olduğu ve bir Yaratıcısı bulunduğu kabulüyle okunması gerektiği de bu ilk emirden anlaşılan diğer bir husustur.

Bu anlamda, "Oku" emrinden murad (inzar mânâsı mahfuz); başta insanın kendi nefsi olmak üzere, her türden varlığın Allah'ı anlatan birer âyet olarak değerlendirilmesidir. Kur'ân-ı Hakîm'de yer alan tefekküre yönelik âyetlerin emr-i istihbabî** kalıbında gelmesi de bu yaklaşımı destekler niteliktedir. Zira dinî emirlerin tamamı, güzel olanı hayata geçirme yönünde bir davettir.

"Bil!" Emrinden Maksat

Birinci Söz'ün hemen başında karşılaştığımız "Bil!" ifadesinden maksat da tıpkı "Oku!" emrinde olduğu gibi, başta nefis olmak üzere kâinat âyetlerinin Hakk'ın marifetine ulaşmak istikametinde tefekkürle okunmasıdır. Bu emrin neticesinde bilinecek olan ise "bütün varlığın hâl lisaniyla Allah'ı tesbih etmesi", yani "hakikat-i eşya"dır.

Bu çerçevede, "Bil!" lafzıyla muhatap alınan nefse hem "ne ile bileceği" hem "neyi bilmesi gerektiği" hem de "nasıl

Birinci Söz'ün hemen başında karşılaştığımız "Bil!" ifadesinden maksat da tıpkı "Oku!" emrinde olduğu gibi, başta nefis olmak üzere kâinat âyetlerinin Hakk'ın marifetine ulaşmak istikametinde tefekkürle okunmasıdır. Bu emrin neticesinde bilinecek olan ise "bütün varlığın hâl lisaniyla Allah'ı tesbih etmesi", yani "hakikat-i eşya"dır.

bileceği" tâlim edilmektedir. Ancak, "Bir şeyin vücudunu bilmek, o şeyin keyfiyet ve mahiyetini bilmekten ayrılır." (Muhâkemât) hükmünce, bir şeyin varlığından haberdar olmak başka, onun hakikatine nüfuz etmek başkadır.

Eşyanın hakikatine nüfuz ise ancak "nefsen bilmek" ile mümkündür. Bu cihetle nefsen bilmekten maksat, varlığı, "hakikat-i eşya" tabir edilen, nefs-ül emirde*** neyse o şekilde algılamaktır. Hakkı bilmeye yönelik varlığı okuma faaliyeti neticesinde, dış dünyada okunan delillerin nefse tasdik ettirilmesiyle ulaşılmaya hedeflenen de hakikat-i insanıyettir.

Aradığımız Hakiki Tevhid

Modern öğrenme kuramları -davranışsal, bilişsel, kavrayışsal, sosyal ya da bağlamsal yaklaşımlar- belirli ölçüde isabetli yönler taşısa da insanı kuşatıcı bir bütünlük içinde ele alıp açıklamaktan uzaktır. Nefsen bilmek tabiri bu anlamda da dikkat çekicidir.

Nefs kavramı, etik açıdan, dünyevî arzuların baskısı altında iyi ile kötü arasında tercih yapma durumunda bulunan irâde sahibi şahsiyet olarak ele alındığı gibi; ontolojik açıdan, bilincin varlığın kendilik bilinci anlamında kullanılmaktadır. Her iki anlamı itibarıyla nefis; ruhla beden arasındaki ber-

zahî konumu ve bütün latiflerle alâkalı yapısıyla, insanın şahsiyetini temsil eden küllî bir kavramdır. Bu sebeple “nefsen bilmek” salt akli ya da mantikî bir kavrayıştan öte küllî bir idrakin adıdır. Bu anlamdaki idrak ise nefsin için bir fildir.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri, “Aradığımız hakiki tevhid, yalnız tasavvurdan ibaret bir mârifet değildir. Belki mantık ilminde tasavvura karşılık ve tasavvuri bilgiden çok kıymetli ve burhanın neticesi olan ve ilim denilen tasdiktir. Ve hakiki tevhid öyle bir hüküm ve tasdik ve iz’ân ve kauldür ki; her bir şeyle Rabbini bulabilir. Ve her şeyde Hâlıkına giden bir yolu görür. Ve hiçbir şey huzuruna mâni olmaz.” (Şuâlar) ifadeleriyle tahsili hedeflenen bu ilmi işaretlemiştir.

Tasavvur Değil, Tasdik

Bu bilgi, doğruluğunun kesinliği, şaşmazlığı, yanılmazlığı bakımından ancak risaletin hakkaniyetine itimad ile tasdik neticesinde tahsil edilebilecek bir haberdur. Nebi’nin getirdiği haber hem gaybî bilgi hem de gaybî bir kaynağa dayanan hüküm içermesi itibarıyla “tasdik” ve “ilim” olarak adlandırılmıştır.

“Yüksek ehl-i hakikat da bu yolu takip etmiş; mârifet ve tasavvur değil, belki ondan çok âli ve kıymetli olan iman ve tasdikte, iki cadde ile hareket etmişlerdir.” (Emirdağ Lâhikası 1)

Tasavvur, bir kavramın zihnindeki temsili iken; tasdik, bir önermenin doğru ya da yanlış olduğuna dair verilen

“Nefsen bilme” ameliyesinde en önemli noktalardan biri, hiç şüphesiz, nefsin kendisini bilmesidir. Sokrates’e atfedilen “Nefsini bil!” düsturunun İslâm düşüncesinde “Nefsini bilen Rabbini bilir.” şeklindeki ifadesi; nefsi bilmenin yalnızca ferdi bir farkındalık değil, aynı zamanda hakikat ilmini elde etmenin bir yolu olduğunu göstermektedir.

hükümdür. Mutlağın tasavvurunun, tasavvurun mutlaklığıyla karıştırılması çok vuku bulmuştur. Oysa mutlağın tasdikinin gereği olan tasavvur-u hâs, sâfiyeti itibarıyla ve tür arızalardan müstağnidir.

Risale-i Nur’la hedeflenen; kavranması ancak vahiyle mümkün olan metafizik ilkelere yani esma-i ilahiyenin saf tasavvurunun, varlıktaki yansımaları vasıtasıyla tefekkür edilip idrak edilmesi ve bu idrakin cerh edilmez bir tasdikle imanı netice vermesi veya kuvvetlendirmesidir.

Bu sebeple; “Yazılan Sözler tasavvur değil, tasdiktir. Teslim değil, imandır. Marifet

değil, şehadettir, şuhuddur. Taklit değil, tahkiktir. İltizam değil, iz’andır. Tasavvuf değil, hakikattir. Dâvâ değil, dâvâ içinde burhandır.” (Mektubat) denmiştir.

Tasdikten ibaret olan bu ilmin, marifetten üstün olmasının en mühim âlâmeti ise Cenâb-ı Zülkemâl Hazretleri’nin ilim sıfatı ve Âlim isminin bulunması; ancak ârif isminin bulunmayışıdır. Zira, Cenâb-ı Zülkemâl öğrenen değil, bilendir.

Risale-i Nur’la Hedeflenen...

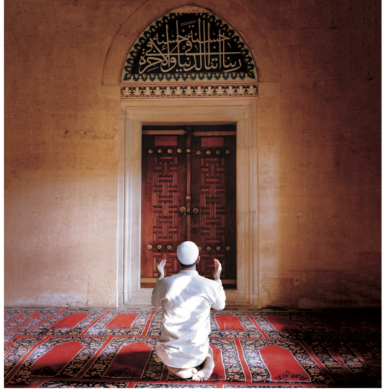
Bu ilim, araştırma ve düşünmeye müesses bir bilgi olmayıp Resûl’ün getirdiği habere itimat neticesinde, tasdiklen

yani imandaki kuvvetin artmasıyla gerçekleşip sağlamlaşmaktadır. Araştırma ve tefekkür yoluyla elde edilen irfan, ancak tasdikî müteakip bu ilme vukufiyetin artmasından ibarettir. Bu anlamda hakikat ilmi aslı ve özü itibarıyla kesb edilen değil bildirilenin tasdikıyla tahsil edilendir; ilmin bizzat artması değil ancak kişinin bu ilimden nasibinin artması söz konusudur.

Nitekim, akıl erbabı, kendisiyle tasdike ulaşılan bilgiye hüccet adını vermişlerdir. Hüccet ise olayların zürriyetlerini, yani asıllarıyla olan bağlarını ortaya çıkarandır. "Akıl ile kalb arasında yeni açılan berzahî bir yol takip eden" (Katre) Risale-i Nur ile hedeflenen de "İman-ı bilgayb cihetinde, sur-ı vahyin feyziyle, burhanı ve Kur'ânî bir tarzda, akıl ve kalbin imtiyazıyla, hakkalyakin derecesinde bir kuvvetle zaruret ve bedâhet derecesine gelen bir ilmelyakinle hakaik-i imaniyeyi tasdik etmektir." (Kastamonu Lahikası)

Nefsini Bilen...

"Nefsen bilme" ameliyesinde en önemli noktalardan biri, hiç şüphesiz, nefsin kendisini bilmesidir. Sokrates'e atfedilen "Nefsini bil!" düsturunun İslâm düşüncesinde "Nefsini bilen Rabbini bilir." şeklindeki ifadesi; nefsi bilmenin yalnızca ferdi bir farkındalık değil, aynı zamanda hakikat ilmini elde etmenin bir yolu olduğunu göstermektedir. Rubûbiyetin niteliklerini, Ulûhiyetin özelliklerini bilmede nefsin bir ölçü birimi olarak istihdam edilmesi ve bu istikamette tanınması ve terbiye edilmesi-

nin gaye çapında bir vesile olduğu anlaşılmaktadır.

Fethullah Gülen Hocaefendi, "Kalbin Zümrüt Tepele-ri" adlı eserinde tasavvuf kitaplarında kudsi hadis olarak rivayet edilen şu mübarek sözleri nakleder: "Ey insanoğlu, nefsini bilen Ben'i bilir; Beni bilen Beni arar, Ben'i arayan Ben'i mutlaka bulur ve Ben'i bulan bütün arzularına ve dahasına nail olur; nail olur ve Ben'den başkasını Bana tercih etmez. Ey insanoğlu, mütevâzı ol ki Beni bilesin, açlığa alış ki Beni göresin, ibadetinde hâlis ol ki Bana eresin. Ey insanoğlu Ben Rabbim; nefsini bilen Beni de bilir. Nefsini terk eden Beni bulur... Beni bilmek için nefsinı terk et. Benim mârifetimle mamur olmayan bir kalb kördür." (Kalbin Zümrüt Tepeleri, 2)

Dini açıdan bilginin ma-

hiyeti ve fonksiyonu farklılık arz ettiği gibi öğrenimi sürecindeki elde edilme metodu ve vasıtaları da farklılık arz eder. Birinci Söz Risalesinin girişinde yer alan "Bil ey nefsim!" hitabı; eşyanın ve nefsin hakikatini tanıyarak Cenab-ı Hakk'ı bilmeyi hedefleyen öğrenim sürecinin usulünü ifade açısından önemlidir. ☐

* "Nefsini bilen Rabbini bilir." (Ebû Nuaym, Hilyetü'l-evliyâ 10/208 (Sehl İbn-i Abdullâh'ın sözü); el-Münâvî, Feyzu'l-kadîr 1/225, 4/399, 5/50.

** Emr-i istihbâbî: Müstehab veya sünnet olan vazife. Sevdirmek için verilen emir. Muhabbetin gereği olarak yapılması gereken iş. (Bkz: Müstehab)

*** Nefsü'l-emir: İşin aslı, hakikati. Hakikatın kendisi.

GÜNEŞTEN HÜCREYE DURMADAN YANAN ATEŞ

Sabah gözlerinizi açtığınızda, derin bir nefes aldığınızda, kalbiniz hiç durmadan attığında bunları fark etmiyorsunuz bile. Ama hücrelerinizde o ateş yanıyor. Güneşten geliyor, yapraktan geçiyor, sizde devam ediyor. Belki de fark etmeden her nefeste, bize emanet edilen bir ateşi taşıyoruz. Ateş hiç söndürülmedi. Her nefeste yeniden alevlendi.

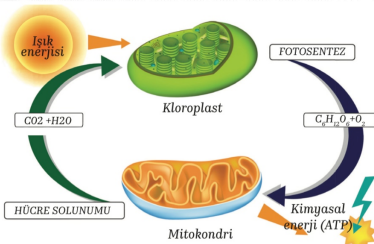
ilkbaharın ilk haftalarından biriydi. Bahçedeki ağaçlar henüz uyanmaktaydı. İnce, nazik, dün sabah henüz yokken bugün var olan yapraklar, sabahın ışığında titreyordu. Bir süre öylece baktım onlara.

Güneşi, suyu ve havayı alıp içlerinde görünmez bir enerjiyi dönüştürmeye yeni başlamışlardı. Ve aklıma takıldı:

Bu yapraklarda biriktirilen enerji nereye gidecek? Sadece dalda mı kalacak, yoksa bir gün başka bir yerde, başka bir bedende yanmaya mı devam edecek? Bu soruyu kimya derslerinde öğrendiklerimle birleştirdimce duraksadım. Çünkü cevap benim bedenimdi. Sizin bedeninizdi. Her nefes alan insan ve hayvanlardı.

Bir Fiilin İçindeki Sonsuzluk: “Yakıp Duruyorsunuz.”

Yâsin sûresinin 80. âyetini okuduğunuzda ilk bakışta sade bir cümleyle karşılaşırsınız: “O, sizin için yeşil ağaçtan ateş çıkarandır; siz de ondan yakıp duruyorsunuz.” Klasik tefsirler bu âyeti, *merh* ve *afar* isimleriyle bilindiği söylenen iki ağacın birbirine

sürtünmesinden ateş çıktıği şeklinde tefsir etmişlerse de botanik ilminin hemen hemen bütün ağaçları tespit ettiği ve bilimsel adlarıyla tanıttığı günümüzde böyle yeşil ve sulu iki ağaçtan ateş çıktığını gösteren bir keşif yoktur. O zaman bu âyete günümüzün bilgi birikimiyle bir mânâ vermek gerekir.

Arapçada **tüküdün** fiili, muzari kipindedir; Türkçedeki geniş zamana karşılık gelir. Tek seferlik bir eylemi değil, sürekli tekrarlanan bir faaliyeti anlatır.¹ Yani âyet, “**Bir keresinde ateş yaktınız.**” demiyor. “**Yakıp duruyorsunuz.**” diyor. Sanki bu ateş hiç söndürülemez. Şu an bu satırları okurken kalbiniz atıyor. Çiğerleriniz nefes alıp veriyor. Gözleriniz tarayıp duruyor, beyniniz anlam üretiyor. Bunların hiçbirini için “**Şimdi çalış**” diye bir sinyal göndermediniz. Siz uyurken de derin bir sessizlikte otururken de bu ateş sönmüyor. İşte bu, on dört asır önce indirilen bir âyette saklı olan o devamlılık: İnsanoğlu, gerçekten de durmadan **yakıp duruyor**.

Her Şeyin Başlatıldığı Yer: Güneş

Bu ateş nerede başlatılıyor peki? Çok daha uzakta. Yaklaşık 150 milyon kilometre ötede. Güneş her saniye akıl almaz miktarda enerji yayar. Bu enerjinin yalnızca küçücük bir kısmı Dünya'ya ulaşır; ama bu parça bile bütün hayatı besleyecek kadar büyüktür. Bir yaprak, yüzüne çarpan ışık parçacıklarını -fotonları- yakalar. Klorofil molekülünün akıllara durgunluk verecek ve tesadüfen oluşması mümkün olmayan atomik örgüsündeki elektron transfer sistemi ile absorbe edilir (soğurulur) ve diğer bir harika atom olan karbonun en dış yörüngesinin dört bağ yapma özelliği ile kimyevi bağ enerjisine dönüşür.

Şunu bir düşünün; şu an kalbinizin her atışı, sonunda o güneşten geliyor. 150 milyon kilometre yol kat eden enerji, bugün sabah yediğiniz ekmeekteki buğday taneşinden geçerek sizin hücrenize ulaştı. Bu kadar uzun, bu kadar sessiz bir yolculuk. Bitki o güneş enerjisini nasıl

hapsediyor? Fotosentez adını verdiğimiz süreçte üç şeyi birleştiriyor: Güneş ışığı, havadan aldığı karbondioksit, topraktan çektiği su. Bu buluşmadan iki şey doğuyor: Biri oksijen; aslında bir yan ürün, bitkinin suyu parçalamasından artan bir “atık”, ama bizim için hayatın kendisi. Diğeri ise glikoz; güneş enerjisinin kimyevi bağlara kilitlendiği diğer organik moleküllerin de başlangıç ürünü olan küçük şeker molekülü. Bu şeker molekülü içinde bulunduğu bitkinin genomuna göre, zeytinde yağ olur, nohutta “protein” olur, buğdayda nişasta olur, selüloz olur. Güneşin izi, artık görünmez ama orada, o molekülün içinde.² Siz o bitkiden bir sebze ya da ekmek yediğinizde, o enerjiyi devralmış oluyorsunuz. Güneşten yaprağa, yapraktan besine, besinden hücrenize köklü bir emanet zinciri...

Hücredeki Sabırlı Ateş

Bu enerji hücreye ulaştığında bir anda patlamıyor. Hücrelerimiz onu adım adım çözüyor; sanki sabırla, dikkatle yakılan bir ateş gibi. Kimyacılar buna kontrollü oksidasyon (yanma) diyor. Bunu ilk öğrendiğimde küçük bir şaşkınlık yaşadım: Hücre bir ocak değil de bir ustanın elinden çıkmış hiç hata yapmayan bir mekanizmalar ağı sanki. Glikoz önce sitozolde, hücrenin sıvı kısmında parçalanmaya başlar. Ardından mitokondriye geçer; orada Krebs çemberinde daha da parçalanır. Her adım küçük bir enerji paketi bırakır geride.^{3,4}

Bediüzzaman
Hazretlerinin dediği gibi:
"Nefes dâhile girdiği
vakit, vücudun hem
âb-ı hayatını temizliyor
hem nâr-ı hayatı (hayat
ateşini) iş'al ediyor
(tutuşturuyor)." Ve bu
ateş bir kibrit gibi değil.
Bir kibrit çakıldığında
bütün enerji saniyeler
içinde dağılır.
Hücremizdeki ateş ise
yıllarca, onlarca yıl
boyunca, aynı sabırla
yanar.

Asıl dönüşüm ise daha
sonra gerçekleşir. Mitokond-
ri iç zarında, Elektron Taşı-
ma Zinciri dediğimiz bir yapı
vardır. Önceki adımlarda olu-
şan yüksek enerjili taşıyıcılar
buraya elektronlarını bırakır.
Elektronlar bir protein komp-
leksinden diğerine atlarken
enerji açığa çıkar; bu enerji
hücrenin evrensel para birimi
diyebileceğimiz ATP'ye dönü-
şür. Zincirin en sonunda ise
bu elektronları alan molekül
oksijendir. O oksijen, elekt-
ronları ve protonları olarak
suya dönüşür ve çember ka-
panır.^{3,4}

Hiç düşündünüz mü; her
nefeste içine çektiğiniz
oksijen, bu zincirin son hal-
kasını tamamlamak için ora-
dadır? Nefes bir lüks değildi,
hücredeki ateşin devamı için
zorunlu bir ham maddedir.
Üstad Bediüzzaman'ın dedi-
ği gibi: "Nefes dâhile girdiği

vakit, vücudun hem âb-ı ha-
yatını temizliyor hem nâr-ı
hayatı (hayat ateşini) iş'al
ediyor (tutuşturuyor)" (32.
Söz, 1. Mevkif, Hâşiye). Ve bu
ateş bir kibrit gibi değil. Bir
kibrit çakıldığında bütün
enerji saniyeler içinde da-
ğılır. Hücremizdeki ateş ise
yıllarca, onlarca yıl boyunca,
aynı sabırla yanar.

Mükemmel Devr-i dâimin İki Ucu

Kendi gıdasını kendi üreten
bitkiler (ototrof) karbondi-
oksit ve suyu alıp glikoz ile
oksijen üretirken, kendi gı-
dasını kendisi sentezleye-
meyen insan ve hayvanlar
(heterotroflar) ise tam ter-
sini yapar: Bitkide üretilmiş
glikozu ve oksijeni kullanır;
bunu yakarak enerji elde
ederken karbondioksit ve su
açığa çıkarır. İki süreç bir-
birini tamamlar; sanki kâi-
nat kendi içinde bir nefes
alıp veriyor.^{2,4} Döngünün bir
ucunda yeşil yaprak, diğer
ucunda hücrelerimiz. Ve her
ikisinin de enerji kaynağı
aynı: Sabah güneşi.

Şimdi âyet-i kerimeye dö-
nelim, ama önce şunu ifade
etmek gerekirse, burada ya-
pılan, bir işâri yorum dene-
mesidir. Bu yalnızca bir te-
fekfürdür; buradaki tefekfü
ise o mesajın gölgesinde, kâi-
natın işleyişine hayretle bak-
maktan ibaret. "Yeşil ağaç-
tan ateş çıkaran O'dur; siz de
ondan yakıp duruyorsunuz."
Cümlemin ilk yarısında foto-
sentezin o sessiz enerji depo-
lama anını; ikinci yarısında
ise o enerjinin hücrelerimiz-
de elektron taşıma zinciriyle
damla damla, sabırla, ömür

boyu açığa çıkarılmasını oku-
mak mümkün görünüyor. Bu
ateş, annenizin karnında ilk
hücre bölünmesinden son
nefesinize kadar hiç söndü-
rülmez.

Kur'an-ı Kerim her asrın
insanına farklı bir pencere
açar. Çöldeki bir bedevi için
bu âyet müşahhas ve günde-
lik bir işaretti. Bitki fizyoloji-
si laboratuvarında solunum
ve Krebs çemberini öğrenen
bir öğrenci için ise hücre-
deki o muhteşem enerji zin-
cirini hatırlatan bambaşka
bir kapı aralıyor olabilir. İki
okuma da kendi bağlamın-
da değerlidir. Biri diğerinin
önüne geçmez.

Sabah gözlerinizi açtığı-
nızda, derin bir nefes aldı-
ığınızda, kalbiniz hiç durmadan
attığında bunları fark etmi-
yorsunuz bile. Ama hücrele-
rinizde o ateş yanıyor. Güneş-
ten geliyor, yaprakтан geçiyor,
sizde devam ediyor. Belki de
fark etmeden her nefeste,
bize emanet edilen bir ate-
şi taşıyoruz. **Ateş hiç söndü-
rülmedi. Her nefeste yeniden
alevlendi.** ☞

Kaynaklar

1. Fahrüddin er-Râzi, *Mefâtih-
hu'l-Gayb (et-Tefsîru'l-Kebîr)*,
Dârü l-Hyâi't-Türâsî'l-Arabî,
Beyrut.
2. Campbell, N.A. & Reece, J.B.
(2014): *Biology* (10. Baskı), Pear-
son.
3. Alberts, B. et al. (2014): *Molecu-
lar Biology of the Cell* (6. Baskı),
W.W. Norton & Company.
4. Lehninger, A.L., Nelson, D.L.
& Cox, M.M. (2017): *Lehninger
Principles of Biochemistry*, W.H.
Freeman.

M. Fethullah Gülen

SEKİR ve SAHV-2*

Bazıları sekri, kelimenin ifade ettiği mânâ itibarıyla yadırgamış, aklen ve şer'an mezmum olan bir mefhumun tebcil edilmesi şeklinde anlamış ve ona karşı belli tavırlar içinde olmuşlardır. Aslında aşk u vecdin gereği kendinde olmama "hâli" diyebileceğimiz sekir, Hazreti Tecellî'nin insanı mest ve sermest eden vâridât veya tayflarına bir mânâda maruziyet, bir mânâda da mazhariyetten kinaye olarak kullanılmıştır.

Bazıları sekri, kelimenin ifade ettiği mânâ itibarıyla yadırgamış, aklen ve şer'an mezmum olan bir mefhumun tebcil edilmesi şeklinde anlamış ve ona karşı belli tavırlar içinde olmuşlardır. Aslında aşk u vecdin gereği kendinde olmama "hâli" diyebileceğimiz sekir, Hazreti Tecellî'nin insanı mest ve sermest eden vâridât veya tayflarına bir mânâda maruziyet, bir mânâda da mazhariyetten kinaye olarak kullanılmıştır. Cihet-i câmia da zevk u lezzet ve temyiz edememe gibi hususlar olsa gerek... Tevbe ile alâkalı bir hadis-i şerifte Hazreti Sahib-i Muhkemât, böyle muvakkat, fakat aşkın bir sevinç karşı-sında:

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ عَبْدِيْ وَاَنَا رَجُلُكَ

bedevî misalindeki beyanıyla bize bu konuda kapı aralar.¹

Kaldı ki her zaman hâle mağlup, aşk u iştiaqla yanıp tutuşan dünya kadar insan gelip geçmiş-tir. "Ey mutribâ, çal sazları, mest u harabem men bu gece" (M. Lûtî) diyen zat, mecazın cevazıyla, başka değil, âşıkların şevk u tarabını anlatıyor.

Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da pek çok hakikat yolcusu, her yerde temaşa ettikleri ilâhî nur, renk ve şekil karşısında, kendi çerçevelerine

göre hep aynı şeyleri mırıldanacaklardır.

Aşlında, sâlikin kalbi vecd ile sarıldığı, gönlü Ebedî Mah-bûb'a aktığı, vücudıyla gidip maiyyet yaşadığı esnada, enbiyâ basiret ve azmi gerekir ki bu türlü iltibaslara girilmesin. Yoksa muhabbet çağlayanlarına yelken açan âşık u sâdıklar, yer yer mecralarından taşarak aşkın yaşayacaklardır; yaşayacak ve beraberliği-
ğin verdiği neşve ve sürûrla her zaman kendilerini o aşk dalgalarına salacak, hep "Hü" deyip hayret yaşayacaklardır.

Sekir süresince hak yolcusunun gaybet duygusu hep "Hü" ile seslendirilir. Aşağıdaki mısralar -iltibasa açık yanları mahfuz- bu vadiye söylenmiş güzel sözlerdendir:

*Didemin envârı Hü'dür,
aklının fermânı Hü;
Dilimin ezkârı Hü'dür, nâ-
lemin efgânı Hü;
Gönlümün seyrânı Hü'dür,
cânının cânânı Hü;
Âşık-ı sermest olanlar Hü
iledir Hü ile,
Nakd-i cânın harç kılış
yoluna dildârının,
Vaslı Hü'dür, faslı Hü'dür,
derdine dermânı Hü.
(Abdiyâ)*

Sahv, ârifin, his ve şuur gaybûbetinden sonra, ikinci bir ihsas ve idrakte kendine gelmesi veya ömrünü, enbiyâ-i izâm gibi hep gözleri açık, ihsasları tam ve şuuru yerinde olarak geçirmesinden ibaret sayılmıştır ki ona sek-rin zıddı da diyebiliriz. Tokâdizâde Şekip'in:

*"Bezminin mahrem-i bîhû-
şu olan ehl-i huzûr,
İstemez neşvesini sahv ile
etmek tağyir"*

beysi, konuyla alakalı önemli bir çerçeve sayılabilir.

Sekir bir hâl ise, sahv bir makamdır ve sekre göre daha objektif, daha sıhatli ve daha istikametli bir makamdır. Sekir, subjektif Hak mülâhaza-sına istinad etmesine karşılık sahv, isimleriyle malum, sıfat-larıyla muhat, nâ kabil-i idrak Zât-ı Eccl ü A'lâ mülâhaza-sına dayanmaktadır. Diğer bir tabirle sekir, infisal telev-vünlü, sahv ise ittisal edalıdır. İlkinde az çok "fenâ fillâh" işareti, ikincisinde de "beka billâh" remzi sezilir. O'nun be-kasıyla bir beka billâh ki böyle bir hâl, "beka billâh-maallah" sözcükleriyle ifade edilir.

Bazıları sekri sahva tercih etmiş ise de bu ya hâle mağ-lup olmuş mestlerin mülâha-zasıdır veya sülûkun televvün vadilerinde cereyan etmesin-den kaynaklanmaktadır; zira sekirde gaybet, sahvda huzur vardır. Sekrin hâle mağlubi-yeti, sahvın ihsas ve şuura merbut bulunması, sekirin televvün, sahvın temekkün ifade etmesi, sekirin bazı ve-lilerin yolu, sahvın enbiyâ ve asfîyânın mesleği olması gibi hususlar, sahvın birkaç ka-dem önde olduğunu göster-mektedir ve

devam ettir; ettir, zira nâmû-tenâhiye müteveccih seyahat de nâmûtenâhidir.

Bundan başka sahv, hayat mülâhazasıyla da sınıksı irtibatlı ve cem-i irade hâlidir. Sekirde "cem-i vücud" ve "cem-i şuhûd" mülâhazalarının yer yer iradeyi baskı altına alma-larına karşılık, sahvde:

*"Benimle duyar, Benimle gö-rür, Benimle tutar ve Benimle yürür."*³ gibi Allah maiyyetinin tezahür ve tecellileri sayılan bir hususî inayet, hususî ri-a-yet ve hususî medet söz ko-nusudur. 4

وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَهْلَ الْبَيْتِ

* Yazının baş kısmı bir önceki sa-yımızda neşredilmiştir.

Sızıntı, Haziran 1997

*"Gelmesi muhakkak yakın gelinceye dek Rabbine ibadet et!"*² diğer bir yaklaşımla; göz-lerin ölümle iman rükünleri-nin hakikatine uyanacağı ana kadar seyr u sülûk-i ruhanîyi

Dipnotlar

1. Müslim, tevbe 7.
2. Hicr sûresi, 15/99.
3. el-Hakim et-Tirmizî, Nevâid-ru'1-usûl 3/81; İbn Kesir, Tefsî-ru'1-Kur'ân 2/580.
4. Kehf sûresi, 18/10.

Sosyal Maskelerimiz ve Tevazu

Bediüzzaman Hazretlerinin, çağdaşı olan Jung'la (1875-1961) örtüşen yaklaşımları dikkat çekmektedir. Ancak Jung'un "persona" kavramı, Nur Külliyyatı'nda "insanın çeşitli şahsiyetleri" şeklinde karşımıza çıkar. Üstad'a göre söz konusu içtimai şahsiyetler aynı zamanda farklı ahlakî vasıflar sergiler. Ferdin personasına büyük bir memur örneği üzerinden ışık tutar.

Sosyal aktörler olarak içtimai hayatta farklı bağlam ve ortamlarda farklı sosyal rolleri üstleniriz. Aynı kişi, annelik rolünü sürdürürken mesleki hayatında polis ya da ses sanatçısı kimliğiyle var olabilir. Benzer biçimde, bir baba kimi zaman öğretmen, vali veyahut başbakan sıfatıyla toplumda konumlanabilir. Akademik alanda faaliyet gösteren bir aydın, yazar statüsüne sahip olabileceği gibi, ilkökul veya ortaokul mezunu olmayan komşusuyla da eşit düzlemde bir arkadaşlık ilişkisi kurabilir.

Analitik psikolojinin kurucularından Carl Gustav Jung (1875-1961), söz konusu içtimai rollerimizi "persona" (maske) olarak adlandırır. Latince kökenli "persona" kelimesi hem karakteri gizlemek hem de yansıtmak için kullanılan tiyatro maskesini ifade eder. Ayrıca "rol" ve "karakter" anlamlarını da içerir.¹ Jung'a göre persona, bireysel bilinç ile toplum arasındaki karmaşık bir ilişki sistemidir. Bir yandan başkaları üzerinde belirli bir izlenim bırakırken diğer yandan bireyin gerçek doğasını (fitratını) gizler.²

O, bu tür maskelerin birey açısından zorunlu olduğunu vurgular. Toplumun belirgin özelliklerinden biri, her bireyin kendisine atfedilen rolü mümkün olduğunca kusursuz biçimde yerine getirmesini beklemesidir. Jung, bu

toplumsal beklentiyi normatif bir düzeye taşıyarak, "Beklemelidir de," ifadesiyle açıkça dile getirir.³ Ancak analitik psikolojide "rol", "maske" gibi metaforlar, Türkçedeki "hilekâr, iki yüzlü" gibi tanımlardan ziyade, fertlerin içtimai hayatları için gerekli olan sosyal kimlikler olarak görülür.

Ancak söz konusu roller karıştırılırsa ne olur? Jung'un bakış açısında maskelerin karışması, kişilik bölünmesi; yani egonun benlikten (self) uzaklaşması anlamına gelir. Çünkü topluma göre bir sosyal maske inşa etmek, aynı zamanda dış dünyaya büyük bir taviz vermektir. Bu durum, egonun persona ile özdeşleşmesine yol açar ve insanlar gerçekten gördükleri gibi olduklarına inanmaya başlar.⁴

Yapay Kişilik

Benlik ve ego gibi psikolojik yapılar, birey olmanın ve gerçek insan kimliğini kazanmanın önemli basamaklarıdır. Ego, bilincin, benlik ise tüm kişiliğin merkezini temsil eder. Benlik, kişinin bilinç ve bilinç dışını kapsayan tutarlı bütünlüğünü ifade eder. Kişiliğin bütünleşme süreci olan bireyleşme sürecinin bir ürünü olarak ortaya çıkar.⁵ Ruhsal gelişimin en önemli adımlarından biri, egoyu söz konusu sosyal maskeden ayırarak öz benlikle bağlantı kurmaktır. Bu nedenle, üst-

lendiğimiz rollerin ve taktığımız maskelerin farkında olmamız büyük önem taşır.⁶

Eğer şuurlu egomuz tamamen dışa sunulan bu kimliğimiz ile özdeşleşirse çoğu zaman öz benliğimizle bağlantı kurmakta zorlanırız. Egonun şişirilmiş (inflated) bu hâli üç temel olumsuz psikolojik komplikasyona yol açar: (a) ego, kişinin kişiliğinin sınırlı bir yönü tarafından gölgelenir, (b) bu durum, kendini tanıma ve ruhsal gelişimi engeller, (c) fert, baskın rolü ile özü arasındaki gerilim nedeniyle kendisinden uzaklaşır.⁷

Benliğinden kopan ve yalnızca toplumsal rolüyle özdeşleşen, her ortamda bu maskeyi takan bir sanatçı, başbakan, yönetici, patron ya da akademisyen, zamanla kendisini her durumda aynı rolde zannetmeye başlar. Bu durum, bireyin çevresinden sürekli ilgi beklemesine sebebiyet verir. Zamanla kişi, başkalarına bağımlı hâle gelir ve öz saygı sorunları yaşayarak sağlıklı bir psikolojik yapıya sürüklenir. Bu ise Jung'un ifadesiyle, "kişinin yapay bir kişilik uğruna kendinden vazgeçmeye çalışmasının sonucu olarak ortaya çıkan bilinç dışı tepkiler" şeklinde tanımlanan nevrozlara sebep olur.⁸ Dolayısıyla bu tür kişilik yapılarının olumsuz ruh hâlleri, duygusal taşkınlıklar, fobiler, takıntılı düşünceler, gerilemeler ve zaafılar gibi bilinç dışı nevrotik tepkiler

Büyüklemenin zıddı olan tevazu, İslam'ın en temel meseleleri arasında yer alır. Hatta Kur'an ve sünnet-i seniyyede tevazu üzerine öyle güçlü vurgu yapılır ki bunları işiten kimsenin gerçek kulluğun tevazu ve mahviyetten geçtiği hususunda tereddüt etmeyeceği belirtilir.

ortaya çıkar.⁹ Ayrıca bu hâl, ferdin gölge veya karanlık yönünün daha da güçlenmesine yol açar.

Böyle bir kişilik metamorfozunun elbette ahlaka dair boyutları da vardır. Jungcu çalışmalarıyla tanınan Dr. Cécile Rozuel'in de belirttiği gibi, insanların ahlaki denklemin dışına itildiği durumlarda, bu boşluğu "roller", "maskeler" veya "üniformalar" doldurur. Rozuel'e göre rol sahibinin temel kimliği, üstlendiği roller ve bu rollerle ilgili sosyal beklentilerin etkisiyle sürekli değişiyorsa ahlaki sorumluluk üstlenebilecek istikrarlı bir unsur kalmaz.¹⁰

Persona ve Şahsiyet

Bediüzzaman Said Nursi'nin (1877-1960), çağdaşı olan Jung'la örtüşen düşünceleri dikkat çekmektedir. Ancak Jung'un "persona" kavramı, Nur Külliyyatı'nda "insanın çeşitli şahsiyetleri" şeklinde karşımıza çıkar. Üstad'a göre söz konusu içtimai şahsiyetler aynı zamanda farklı ahlaki vasıflar sergiler. Ferdin personasına büyük bir memur örneği üzerinden ışık tutar. Bu memurun, memuriyet makamında bulunduğu sırada sergilediği şahsiyetin vakar, ağırbaşlılık ve ciddiyet gerektirdiğini, makamın izzetini koruyacak tavırlar talep

ettiğini belirtir.¹¹

Bediüzzaman Hazretleri, bu memurun her ziyaretçiye tevazu göstermesinin bir alçalma olacağını ve o makamın kıymetini düşüreceğini vurgular. Memurun bu statüsünü ya da yüzeydeki benliğini ev ortamına taşıdığına ise durum farklılaşır: "Fakat kendi evindeki şahsiyeti, makamındakinin aksine, daha farklı bazı ahlak vasıfları ister, orada ne kadar tevazu gösterse iyidir. Evinde az bir vakar bile kibirlenmek olur ve bunun gibi..."¹² Üstad, ilerleyen satırlarda kişinin

farklı toplumsal rollerini, yani takması gereken sosyal maskeleri daha açık bir şekilde ifade eder. Hatta bu sosyal maskeleri kişinin gerçek karakterinden ayırarak şöyle der: "Demek, 'insanın vazifesi itibarıyla bir şahsiyeti bulunur' ki birçok noktada hakiki şahsiyetiyle ters düşer. Eğer o insan, vazifesine gerçekten layık ve o hususta tam kabiliyetli ise iki şahsiyeti birbirine yakın olur."¹³

Fark edildiği üzere, Üstad, bireyin meslekî maskesini ev ortamına taşımasının ve içti-

maî rollerini karıştırmasının, başkalarına karşı büyükleme gibi nevrotik tepkilere ve sağlıksız bir ruh hâline yol açacağını belirtir. Nitekim Danimarkalı Jungcu yazar Pia Skogemann'ın da ifade ettiği üzere, belirli bir persona ile aşırı özdeşleşme tek taraflı ve dolayısıyla sağlıksız bir psikolojik saplantıya yol açar.¹⁴ Buna ek olarak Üstad'ın ün, makam ve yüksek statü sahiplerinin ev halkına karşı tevazu göstermelerini önermesi hem ahlaki bir erdem hem de maskelerin yerinde ve dengeli kullanılmasına dair bir rehber olarak değer-

lendirilebilir. Zaten Risale-i Nur'un birçok yerinde tevazu duygusunu, benlik, enaniyet, gurur ve kibir gibi insanın gölge, karanlık yönlerini aydınlatan bir reçete olarak sunmuştur.¹⁵ Aslı fıtratından kopmuş, benliğinden uzaklaşmış ve yalnızca şöhret maskesiyle bütünleşmiş birine şöyle seslenmiştir: "Şöhret ayn-ı riyâdır ve kalbi öldüren zehirli bir baldır. Ve insanı insanlara abd ve köle yapar."¹⁶ Ancak onun ele aldığı tevazu daha çok dinî bir motif taşır.

Büyüklemenin zıddı olan tevazu, İslam'ın en temel meseleleri arasında yer alır.

Hatta Kur'an ve sünnet-i seniyyede tevazu üzerine öyle güçlü vurgu yapılır ki bunları işiten kimsenin gerçek kulğun tevazu ve mahviyetten geçeceği hususunda tereddüt etmeyeceği belirtilir.¹⁷

Bu nokta sosyo-psikolojik açıdan değerlendirildiğinde ferdin farklı toplumsal rollerinde taktığı maskeleri yerinde ve dengeli biçimde kullanması için yol gösterici bir ilke olarak da görülebilir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: "Rahmân'ın has kulları o kimselerdir ki onlar yerde tevazu ile yürürler. Cahiller kendilerine laf atarsa 'Selâ-

metle! derler” (Furkan süresi, 25/63). Bütün Peygamberler (aleyhimüsselâm) ve özellikle de son peygamber Hazreti Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu konuda mûmtaz örneklerdir. O, bir peygamber olarak kendisindeki içtimâî rolleri, bir âyet-i kerimde ifade edilen yüksek ahlâk (Kalem süresi, 68/4) ve tevazuyu merkezine alarak, son derece dengeli, en zirvede ve nübüvveti özgü bir biçimde sürdürmüştür. Peygamberlik makamını, ordu komutanlığı görevini ve diğer nebevi vasıflarını hiçbir zaman birbirine karıştırmamış, her birini yerinde ve ölçülü biçimde kullanmıştır. Nitekim ev işlerinde hanımlarına yardım etmiş, meclisini her zaman fakirlere açık tutmuş, çocuklara selâm vermiş, onlarla ilgilenmiş ve hastaları ziyaret etmiştir.¹⁸

Jung’un “persona” kavramı ile Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin “şahsiyet” anlayışı arasında dikkat çekici bir örtüşme görülmektedir. Her iki perspektif de insanın farklı içtimâî rollerde farklı maskeler taktığını, fakat bu maskelerin benlik bütünlüğünü bozmayacak biçimde dengeli kullanılmasının hayati olduğunu vurgular. Bu noktada özellikle de Peygamber Efendimiz, farklı sosyal vazifelerini yüksek tevazu ve Rabbânî ahlâkla yerine getirmiş müstesna bir örnektir. O’nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatı, insanların içtimâî misyonlarının yerinde ve ölçülü kullanılması için âlemşümûl bir rehber niteliğindedir. Analitik psikolojinin sunduğu bu çerçeveye, Üstad Hazretlerinin

Peygamber Efendimiz, farklı sosyal vazifelerini yüksek tevazu ve Rabbânî ahlâkla yerine getirmiş müstesna bir örnektir. O’nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatı, insanların içtimâî misyonlarının yerinde ve ölçülü kullanılması için âlemşümûl bir rehber niteliğindedir.

tevazu ve şahsiyet merkezli ahlâk anlayışıyla birlikte değerlendirildiğinde, post-modern bireyin kimlik çatışmalarına, psikolojik gelişimine ve ahlâkî sorumluluk bilinci-ne ışık tutabilecek zengin bir imkân sunmaktadır. ■

Kaynaklar

1. Skogemann, P. (2024, 12 September). *Persona*. <https://lex.dk/persona>.
2. Jung, C. G., Storr, A., & Beebe, J. (1983). *Archetypes: Shadow; Anima; Animus; the Persona; the Old Wise Man*. In *The Essential Jung: Selected and introduced by Anthony Storr (REV-Revised, pp. 87-128)*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt46n45n.10>
3. a.g.e., Jung., s. 94.
4. a.g.e., Jung., s. 95.
5. Abu-Raiya, H. (2014). “Western Psychology and Muslim Psychology in Dialogue: Comparisons Between a Qura’nic Theory of Personality and Freud’s and Jung’s Ideas”, *Journal of Religion and Health*, 53(2), 326-338. <http://www.jstor.org/stable/24485086>.

6. Rozuel, C. (2011). *The Moral Threat of Compartmentalization: Self, Roles and Responsibility*. *Journal of Business Ethics*, 102(4), 685-697. <http://www.jstor.org/stable/41475971>.
7. a.g.e., Rozuel., s. 689.
8. a.g.e., Jung., s. 95.
9. a.g.e., Jung., s. 95.
10. a.g.e., Rozuel., s. 686.
11. Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, İstanbul: Şahdamar Yayınları, 2007, s. 362.
12. a.g.e., Nursî. s. 362.
13. a.g.e., Nursî. s. 362.
14. a.g.e., Skogemann.
15. Bkz. Bediüzzaman S. N., *Emirdağ Lahikası I-2*, İst.: Şahdamar Yay., 2007, s. 57.
16. Bediüzzaman S. N., *Mesnevî-i Nûriye*, İstanbul: Şahdamar Yayınları, 2007, s. 73.
17. M. Fethullah Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri-I*, İstanbul: Nil Yayınları, 2011, s.149-150.
18. Buhârî, *naḥkāt* 8, *edeb* 40; *Tirmizî*, *ṣḥatü’l-kıyâme* 45; *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ* 1/131; *Buhârî*, *is-ti’zân* 15; *Müslim*, *selâm* 15; *Buhârî*, *tefsîru sûre* (9) 12; *Müslim*, *münâḥḥikîn* 3.

Bu Altınlar Gerçek mi?

On sekiz yaşını geçmiş oğulları artık kimsenin himayesine sığmayan, ama kendi başına da tutunamayan bir yaştaydı. Ardasız dik duramayan bir taze fidan...

Alla ha ısmarladık Türkiye" ile başladı onların hikâyesi. Hakan ve Nurhan, Hizmet'i maksat eyleyene Hak Teâlâ'nın bütün mülkünü vatan, diye yelken açtılar bilkinmezliğe. Yollar onları İskandinavya'ya getirdi.

Âsüdelik bir ülke olsa, belki de adına İsveç derlerdi; sessiz, sakin. Kışları aydınlıktan nasipsiz, yazları karanlıktan, baharları emsalsiz. Her mevsimin bir de eşsiz kokusu olduğunu buraya gelince öğrendiler. Bir ülkenin insanları bayrağının renginde mi olur? Burada öyleydi; sarı ve mavi. Coğrafya ise muhteşem bir sanat eseri. Nakkaş-ı ezeli sanki sadece iki renk kullanmıştı: Mavi ve yeşil...

En büyük eksiklik, yanlarındaki olmayan evlatlarıydı, bir oğul ve bir kız. Bir aile tablosunun en kıymetli parçaları; çocuklar. Dil kursları, meslek

stajları deyip yavaş yavaş hayata tutunurken bir yandan da bir yapbozun parçaları gibi aileyi tek tek tamamlamaya başladılar. Kızları, yıllar sonra geldi, birkaç sene sonra da Türkiye'de üniversiteyi bitiren oğulları, öğrenci vizesiyle ailesine kavuştu. Her şey tam yoluna girmek üzereydi, önce iki yıllık, sonra süresiz oturma alınmıştı. Hakan ve Nurhan devlet okullarında kadrolu öğretmen olmuşlardı. Çok güzel bir ev satın almışlardı.

On sekiz yaşını geçmiş oğulları artık kimsenin himayesine sığmayan, ama kendi başına da tutunamayan bir yaşıydı. Ardasız dik duramayan bir taze fidan... Vizesi üniversitede dil eğitimi içindi ama sürekli kalmasına yetmiyordu, bir de iş bulması gerekiyordu. Bulamadı, düzen kuramadı ve bir gün bir kâğıt geldi: "Vizenizin bitmesiyle İsveç'i terk etmeniz..."

Hamurdan çöşeğe, çamurdan çömleğe giden yol illaki ateşin gümrüğünden geçer, tek muteber pasaport sabır.

Sabır ki acının kilidini açan sessiz anahtar... Katlanma ki koskoca kilimleri bile ahşap sandığa sığdıran güç.

Belki de yıllar önce aynı sofrada içilen çaylar, aynı masada öğrenilen kelimeler onları farkına varmadan aynı hakikate taşımıştı: İnsanın yüreği, yalnız kendi ailesine yetiyorsa bir göldü; başkalarına da yer açabiliyorsa ummandı. "Aç sineni ummanlar gibi olsun." öğüdünü hüzünle yeniden hatırlıyordu Hakan.

Nurhan'ın gözündeki yaş, Hakan'ın gönlündeki çaresizliğin adı oldu Yunus. Annesinin sesi titrek bir mum alevi: "Yavrum... bu da bir imtihan?" Babanın ruhunda ise alevden kor harflerle yazılan kelimelerden bile sabır.

Hamurdan çöreğe, çamurdan çömleğe giden yol illaki ateşin gümrüğünden geçer, tek muteber pasaport sabır. Sabır ki acının kilidini açan sessiz anahtar... Katlanma ki koskoca kelimeleri bile aşıp sandığa sığdıran güç.

Delikanlı, ailesine son bir defa baktı, sustu. Zaten baka sadece susmalı, konuşup da iyice dağılmamak için. "Allah'a emanet olun," dedi boyunu bükerek. Döndü Türkiye'ye.

Şimdi kendi ülkesinde yalnızız Yunus ve kendi ayakları üzerinde durmalıydı. Devletin, ona anne babasından dolayı hiçbir iş vermeyeceğini çok iyi biliyordu ama aynı devlet bir yandan da ondan bütün vazifelerini yerine getirmesini istiyordu; askerlik yapmak, vergi vermek... Bir de seçimlerde oy kullanmak vardı ama o oy kullanmasa da olurdu, hatta muktedirler için daha iyi olurdu.

Terhis olduktan sonra eve dönüp de sarılacağı anne babanın olmamasının yokluğunu derinden hissetti. Bu yal-

nızlığı bitirmeye kararlıydı. Önce bir iş bulmalı daha sonra da üniversiteden tanıştığı kızla bir yuva kurmalıydı. Kız isteme günü kararlaştırıldı; aileyi temsilen anneanne ve dede gidecekti. "İşsiz insana kim kız verir," sıkıntısı onu iki büklüm ederken kul sıkışmadan Hızır yetişmezmiş misali tam da istemeye gidecekleri akşamın sabahında daha önce görüşme yaptığı firmaların birinden çağırılma sözleşme imzalaması için.

"Allah'ın emri, Peygamber'in kavli", sözü dedeye düştü. Anne ve baba da telefonla katıldılar kız istemeye. Telefonda kız mı istenir, isteniyordu işte. Mecburiyet denilen zalimin eline düşmeye gör kimi köle kimi kul yapmamış ki...

Kızın babası bu genci begendi, anne babasının neden çok uzaklarda olduğunu da anlıyordu. Baktı kızın da gönlü var "Tamam" dedi, "Allah bir yastıkta kocatsın."

Yunus'a şimdi de tek başına bir ev kurma işi düştü, bir de düğün telaşı. Sevinçle hüzün yan yana bağda kurmuştu gönlünde. Düğün sadece iki insanın yuva kurması değil; iki ailenin, iki dünyanın buluşmasıydı. Ama onların dünyası yarımdaydı. Ailesi çok uzaktaydı. Gelmeleri ne mümkün... Nurhan'ın

ruhunda da bir tek oğlunun düğününde olamamanın vakanları kaynıyordu.

- Hakan ben Türkiye'ye gitsem derken sesi titrekti. Bir Ege adasına... Haritadan baktım Türkiye'ye çok yakın adalar var oradan yazsam...

- Hanım, diyebildi sadece Hakan. Derin bir iç çekti Toroslardan kopup da Çukurova'ya inen poyraz serinliğinde. Yüzüne zaruretin ağırlığı çöktü, dudakları mengene gibi sıkı, gözlerinde yağmur bulutu...

Aynı Türkiye günlerinde ki gibi yine uykusuz ve yine upuzun geceler... Oğullarının bebekliğini hatırlıyorlardı. İlk adımlarını, ilk kelimelerini... İztırar denilen iletici hissediyorlardı iliklerine kadar. Yollar bağlı, koca dünya daracık, her hasret bir tuğla ki üst üste sıralı bir çaresizlik duvarı.

Yıllar önce tanışıklıkları İsveçli bir çift vardı: Anders ve Emma. Dil öğrenmek için kurulmuş basit bir temas, zamanla derin bir dostluğa dönüşmüştü. Bütün kutsal günlerde bir araya gelirlerdi, gâh Ramazan iftarları, gâh Noel geceleri... Korona pandemisi bütün dünyayı kasıp kavururken bile onların rutinlerini bozamazmış, parklarda oturmuş ama irtibatı hiç koparmamışlardı. Önce kelimeler paylaşılmıştı, sonra sofralar, sonra hatıralar... Aynı

ekmek bölüşülmüştü aynı kader gibi. Öyle ki bir gün kendi başlarına ev tutup da kamp evinden ayrılrken onlara kefil, bu nazik çift olmuştü.

Türkiye'de olan bitenleri ise hayret içinde seyrediyordu İsvetçi çift. Anders, "Bir devlet bu kadar eğitimli insanın ülkesini terk etmesine nasıl razı olur, bu bir delilik" diyordu vatanını terk eden öğretmenleri, doktorları, avukatları, iş adamlarını duydukça. Bu gelenlerin ne diğer göçmenlere ne de diğer Türklerle benzediğini fark etmeleri çok uzun sürmemişti. Türk lirası bütün dövizler karşısında hızla eriyor ve basında "Türkiye'de çok ucuz tatil" haberleri çıkarken Anders "Ben bu diktatörlüğü boykot ediyorum! Türkiye'ye hiç gitmedim, gitmeyi de düşünmüyorum." derdi.

Nurhan, Türkiye'den gelen düğün davetiyelerini ateşten bir parça gibi tuttu elinde, bir yanında güller açıyordu, evladı yuva kuruyordu, bir yanında dikenler gönlüne batıyordu, ah şu orada olamamak...

Yunus gınaşını arayıp yaptığı hazırlıkları anlatıyor, ara ara tavsiyeler alıyordu. Bir yandan da anne babasının yangınına körüklüyordu: "Düğünde erkek tarafından kimse olmayacak anne." Anne de çığlıkları, hıçkırıkları bastırarak derin sükût... Baba da derin iç çekiş. Bu konu o kadar çok gündeme geldi ki nasip, sabır, hayırlısı kelimeleri dahi yoruldu Yunus'a anlatılmaktan.

Hani Anadolu'da bir gelecek vardır, çok uzaktaki tanıdıklara da davetiye gönderilir, geleceklerinden değil, bu

Âsûdelik bir ülke olsa, belki de adına İsvetç derlerdi; sessiz, sakin. Her mevsimin bir de eşsiz kokusu olduğunu buraya gelince öğrendiler. Bir ülkenin insanları bayrağının renginde mi olur? Burada öyleydi; sarı ve mavi. Coğrafya ise muhteşem bir sanat eseri. Nakkaş-ı ezeli sanki sadece iki renk kullanmıştı: Mavi ve yeşil...

sevinçten haberdar olmaları için. Bir davetiye de Anders ve Emma'ya gönderdiler.

Anders, posta kutusundan aldığı davetiye okudu, biraz düşündü. İkisi de biliyordu Hakan ve Nurhan'ın bir tek oğullarının düğününde olmayacaklarını.

Çayın buharı hafifçe yükselirken, konu bir şekilde düğüne geldi. Nurhan gözlerini kaçırdı, Hakan'da susuş. Emma, dikkatle Nurhan'a baktı: "Siz gidemeyeceksiniz, değil mi?" Sessizlik... Hakan başını yana eğdi: "Biliyorsunuz..."

Ortaman havası kurşundan ağır hâle gelmişti ki Anders her zamanki candanlığıyla bir havai fişek gibi patladı:

- Kalk Emma Türkiye'ye gidiyoruz! Onlar gidemiyorsa biz gideriz, Yunus yalnız başına mı düğün yapısın?

- Nasıl yani, diyebildi sadece Nurhan.

- Sizin yerinize. Sizin sevinçinizi biz taşıyoruz. Gitmemizi gerçekten ister misiniz, dedi Emma. Cevabı sınırsızca bir tebessüm...

Ertesi gün Yunus telefonunda yine "Erkek tarafından

kimse..." diyecek olmuştuk ki sözünü bitirmeden annesi müjdeyi yapıştırmıştı: "Anders ve Emma geliyor." Delikanlı yutkundu, inanmadı. Tek kelime diyebilirdi: "Ne!.. Muhteşem!" Dünyalar onun olmuştu.

Anders, Türkiye'ye daha önce hiç gitmemişti. Bir Türk düğününde neler yapıldığı hakkında hiçbir fikri yoktu. Ne ehemmiyeti var, Malmö'den Malatya'ya gönül köprüsü kuruluordu. İskandinav'ın buzu ile Beydağ'ın ayazı aynı analı kızıl çorbasında ısınacaktı.

Uçaktakiler bu işveçli çifti dikkat kesilmişti. Yolculardan biri bütün cesaretini toplayarak İngilizce sordu: "Malatya'ya hiç turist gelmez, siz niye gidiyorsunuz?" Olanları anlattıkları zaman yanlarındaki yolcular da küçük dillerini yutacak gibi oldular. Konu "cıs" yerlere gidecek gibiydi, birbirlerinin yüzüne baktılar. İndiklerinde gece yarısıydı, hatta uçakta soru soran yolcu, işini gücünü bırakıp onları kalacakları otele kadar götürmek istedi, Yunus da karşılamak istemişti. Kimseyi o saatte rahatsız etmek istemedikleri için ısrarlı teklifleri kıbarca reddetmişlerdi. Sabah Yunus, sanki anne babası gelmiş gibi sarıldı kuzeyli misafirlere. "Sana sizinkilerin selamını getirdik." dediler. Emma'nın mavi gözleri nemli.

Malatya'da iki işveçli... Esnafın da çok dikkatini çekti. Düğün için kravat almaya gittiklerinde, daha önce Türkiye'de hangi şehirleri gezdiklerini soranlara Anders, "Ne İstanbul ne Alanya... Direkt

Malatya." deyince Malatyalıların yüzünde hafif gururla karışık kocaman bir şaşkınlık... Akşam yemeği damadın bir akadaşının evinde oldu, muhteşem bir Malatya sofrası...

Düğünde kalabalığın içinde ilerlerken meraklı bakışlar üzerlerindediydi. Yabancıydılar, evet ama yüzlerindeki tebessüm, en yakınlarından bile daha candandı. Gelin, Emma'ya sarıldı, o da gelinin ellerini tuttu: "Nurhan, sana emanet etti oğlunu. Bir ömür mutlu olun" diye fısıldadı.

O an, mesafeler kalktı, binlerce kilometre, bir avuç duaya sığıverdi. Anne babanın yokluğu, onların varlığıyla doldu. Her tebessümde, her alkışta, her temennide bir parça işveç vardı artık.

İskandinav düğünlerindeki gibi herkesin kalkıp sırayla konuşacağını, nikah kıyılıp yemek yenip hediye verileceğini düşünmüşlerdi. Ama burada eğlence vardı, müzik, dans, coşku...

Düğünün en heyecanlı kısmı halay oldu. Anders'i de halaya kaldırdılar, acemi hareketlerini kimse yadırgamadı. Karısının simasına uğrayan hafif endişe, sonrasında yerini kahkahaya bıraktı. Malatya'daki Viking, soluk soluğa kalsa da bir şekilde halayı tamamlamıştı, hem de ne alkış almıştı.

Takı merasimi çok ilgilendirdi; kalabalık sırayla gelin ve damada altın ve para takıyordu. Kuzey'de ise bir ev hediyesi verilirdi. Emma, getirdikleri havlu takımının biraz saçma kalacağını düşünüyordu, Anders ise şaşakalmıştı, damadın kulağına eğildi: "Bu altınlar gerçek mi

Yunus?" Sonradan bu takı ve paraların yeni yuva kuran gençlerin düğün masraflarını karşılaması, ev kumalarını kolaylaştırması için yapıldığını öğrenince takdir etti.

Üç gün içinde Malatya'dan İstanbul aktarmasıyla doğrudan geri döndüler. Evlerindeki salonun bir duvarı, ailelerinin ve akrabalarının bütün hayatının dönüm noktalarını gösteren onlarca fotoğrafla doluydu, çoğu siyah beyaz, hayatın o an durmuş halleri... Kendi çocuklukları, çocuklarının bebeklikleri, okul mezuniyetleri, tatilleri... En başta ise renkli ve yepyeni bir fotoğraf... Kan bağıyla değil, gönül bağıyla kurulmuş bir ailenin düğün resmi. Anders, çerçeveletip en başa asmıştı. Ziyaretlerine gelen işveçli akrabalarına "Bizim Türkiye'deki öğlümüzün düğünü," diye anlatırdı.

Belki de yıllar önce aynı sofrada içilen çaylar, aynı masada öğrenilen kelimeler onları farkına varmadan aynı hakikate taşımıştı: İnsanın yüreği, yalnız kendi ailesine yetiyorsa bir göldü; başkalarına da yer açabiliyorsa ummandı. "Aç sineni ummanlar gibi olsun." öğüdünü hüzünle yeniden hatırlıyordu Hakan.

Aylar sonra anneanne ve dede, Malmö'ye geldiklerinde Anders ve Emma'ya teşekkür ziyaretine gittiler. Duvarda asılı fotoğraf onları da duygulandırmıştı. Dede, kahvesinden bir yudum aldıktan sonra Anders'e döndü: "Ben de senin torununun düğününe geleceğim inşallah." Salonda gülücükler uçuştuk çünkü bu altın kalpli insanların torunu şu an 4 yaşında.

Şüpheler Çağında İman

-Kevserî* ve Bediüzzaman Perspektifinden-

Kevserî'nin ilmî derinliği ile Bediüzzaman'ın tahkikî iman vurgusu birleştiğinde, önümüzde açık bir yol haritası belirir: İmanı öğrenmek, anlamak, sorgulamak ve içselleştirmek... Bu süreç yalnızca şüpheleri gidermek için değil; aynı zamanda daha şuurlu, daha derin ve daha huzurlu bir hayat inşa etmek içindir.

içinde yaşadığımız çağ, bilgiye ulaşmanın tarihinde hiç olmadığı kadar kolaylaştığı fakat hakikate ulaşmanın aynı ölçüde zorlaştığı bir dönemdir. Dijital dünyanın sınırsız veri akışı ferden zihnini doldururken çoğu zaman kalbini boş bırakmaktadır. Özellikle üniversite çağındaki gençler için farklı ideolojiler, hayat tarzları ve düşünce sistemleri arasında kalmak artık bir istisna olmayıp neredeyse kaçınılmaz bir durumdur. Bu tablo, "iman"ı sadece "İnanıyorum." demekle geçirilebilecek bir alan olmaktan çıkarak, bilinçli bir tercih ve derin bir idrak meselesi hâline getirmiştir.

Bu noktada, Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyet devrine uzanan çalkantılı yıllara şahitlik eden Muhammed Zâhid el-Kevserî ile Bediüzzaman Said Nursî, aynı çağın sancılarını farklı üsluplarla fakat aynı hakikat ekseninde değerlendiren iki büyük âlim olarak karşımıza çıkar. Her iki isim de iman hakikatlerinin değişmez olduğunu; ancak bu hakikatlere yönelen şüphelerin mahiyet değiştirdiğini vurgular.

Kevserî'ye göre akîde, korunması gereken pasif bir miras değil, aksine sürekli olarak savunulması ve ilmi olarak yeniden temellendirilmesi gereken dinamik bir hakikattir. Ona göre Müslümanlar arasından bir grubun, çağın fikir akımlarını, ilmi gelişmelerini ve ideolojik yönelimlerini derinlemesine incelemesi gerekir. Bu çaba sadece savunma amaçlı değildir. Aynı zamanda hakikatin daha güçlü ve ikna edici bir şekilde ortaya konulmasını hedefler.¹ Bu yaklaşım, Kur'an'ın ilme ve tefakkuha yaptığı vurgu ile de örtüşmektedir.²

Bediüzzaman ise meseleyi daha çok çağın değişen tehdit yapısı üzerinden ele alır. Ona göre geçmiş dönemlerde iman, toplumun genel yapısı sayesinde daha korunaklı bir zemine sahipti. Şüpheler sınırlıydı ve çoğunlukla fert düzeyinde kalıyordu. Ancak modern dönemde inkâr, sistemli ve kolektif bir hâl almıştır. Onun şu tespiti bu dönüşümü açıkça ortaya koyar: "Eski zamanda küfr-ü mutlak ve fenden gelen dalâletler... bu zamana nispeten pek az idi."³

Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyet devrine uzanan çalkantılı yıllara şahitlik eden Muhammed Zâhid el-Kevserî (1879-1952) ile Bediüzzaman Said Nursî, aynı çağın sancılarını farklı üsluplarla fakat aynı hakikat ekseninde değerlendiren iki büyük âlim olarak karşımıza çıkar. Her iki isim de iman hakikatlerinin değişmez olduğunu; ancak bu hakikatlere yönelen şüphelerin mahiyet değiştirdiğini vurgular.

Buna karşılık modern dönemde durum kökten değişmiştir: "Şimdi ise köklerine ve erkânına şiddetli ve cemaatli bir surette taarruz var."⁴ Bu durum, imanın artık sathî bir kabul ile korunamayacağını açıkça göstermektedir. Bediüzzaman'ın ifadesiyle: "Bu asrın dehşetine karşı... gayet kuvvetli bir iman-ı tahkiki lâ-zımdır ki dayanabilsin."⁵

Burada tahkiki iman, dellilleri bilmenin ötesinde, hakikati aklen ve kalben içselleştirmeyi ifade eder. İnsan, imanını başkasından devraldığı bir miras gibi değil, kendi idrakiyle inşa ettiği bir hakikat olarak yaşamalıdır. Böyle bir inşa, bir defada tamamlanmaz;

hayat boyunca beslenir ve derinleşir. Nitekim sahâbe-i kiram, karşılaşmalarında birbirlerine: "Gel, seninle bir saat Allah'a iman edelim."⁶ diyerek imanlarını tefekkür ve murakabe ile tazelerlerdi. Bu anlayış, imanın hayat boyu yenilenmesi ve güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Günümüzde iman aleyhine ortaya atılan şüpheler, özellikle bilim ve teknolojinin kötüye kullanılmasıyla farklı biçimlerde sürekli yeniden üretilmektedir. Böyle bir ortamda tahkiki imanı besleyen ilmi ve fikrî gayretin de aynı kararlılık ve süreklilik içinde sürdürülmesi büyük bir zaruret hâline gelmektedir.

Marifetullah derinleştikçe bu bilgi, muhabbetullah'a dönüşür. İnsan, tanıdığı şeyi sever. Bu sevgi, ibadetleri zorunluluktan çıkarır; onları mânâlı ve huzur verici bir hâle getirir. Bu noktada zevk-i ruhanî ortaya çıkar. Yani iman, sadece zihni bir kabul olmaktan ziyade aynı zamanda kalbi bir huzur kaynağı hâline gelir. "Kalbler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur" (Ra'd, 13/28).

Bu inşa süreci, marifetullah ile başlar. Yani Allah'ı tanımak... Ancak bu tanıma, sadece teorik bir bilgi değildir. Bu, kâinata yeni bir gözle bakabilme melekesidir. Bir tip öğrencisinin insan bedenindeki hassas dengeleri fark etmesi veya bir fizik öğrencisinin kâinatındaki ölçü ve düzeni idrak etmesi, onu sadece bilgiye değil; aynı zamanda derin bir tefekkür'e götürür. Nitekim Kur'an-ı Kerim bu hakikati şöyle ifade eder: "Biz onlara âyetlerimizi hem dış dünyada hem kendi nefislerinde göstereceğiz..."⁷ Bu âyet-i kerime, iman ile bilimin çatışmadığını, aksine doğru bir bakış açısıyla birbirini tamamladığını göstermektedir. Çünkü kâinat, ilahî hakikatlerin okunabileceği bir "âyetler kitabı"dır.

Marifetullah derinleştikçe bu bilgi, muhabbetullah'a dönüşür. İnsan, tanıdığı şeyi sever. Allah'ı isimleriyle tanıyan bir kalb, O'nun rahmetini, hikmetini ve kudretini gördükçe derin bir sevgi geliştirir. Bu sevgi, ibadetleri zorunluluktan çıkarır; onları mânâlı ve huzur verici bir hâle getirir.

Bu noktada zevk-i ruhanî ortaya çıkar. Yani iman, sadece zihni bir kabul olmaktan ziyade aynı zamanda kalbi bir huzur kaynağı hâline gelir.

Kur'an'ın şu âyeti bu hakikati açıkça ifade eder: "Kalbler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur."⁸ Bediüzzaman Hazretlerinin şu tespiti ise meselenin önceliğini çarpıcı bir şekilde ortaya koyar: "Eğer... büyük zatlar bu zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini hakâik-i imaniyenin takviyesine sarf edeceklerdi... İmansız Cennete gidemez..."⁹ Bu ifade, günümüzde en önemli meselenin doğrudan iman olduğunu göstermektedir. Çünkü iman, bütün dinî hayatın temelidir. Temel sağlam değilse, üzerine inşa edilen hiçbir yapı kalıcı olmaz.

Netice olarak, Kevseri'nin ilmi derinliği ile Bediüzzaman'ın tahkiki iman vurgusu birleştğinde, önümüzde açık bir yol haritası belirir: İmanı öğrenmek, anlamak, uygulamak ve içselleştirmek... Bu süreç yalnızca şüpheleri gidermek için değil; aynı zamanda daha şuurlu, daha derin ve daha huzurlu bir hayat inşa etmek içindir.

Bu çağda iman kendiliğinden korunmaz; bilinçli bir şekilde inşa edilir. Ancak bu inşa süreci bir yük değil büyük bir imkândır. Çünkü tahkiki iman, insana sadece doğruyu göstermekle kalmaz; aynı zamanda ona anlam, yön ve derin bir iç huzur kazandırır. ❏

- * Muhammed Zâhid el-Kevserî (1879-1952), Düzce'de doğmuş, tahsilini İstanbul'da tamamlamış Osmanlı âlimlerindendir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Mısır'a yerleşmiş, hayatının geri kalanını burada geçirmiştir. Hanefî fıkıhı, hadis ve kelâm sahaslarında temayüz eden Kevserî, Ehl-i sünnet düşüncesinin müdafaası ve modern dönemin fikrî akımlarına yönelik ilmi tenkitleriyle tanınmıştır.

Kaynaklar

1. Muhammed Zâhid el-Kevserî, *Mukaddimât*, s. 52.
2. Tevbe süresi, 9/122.
3. Bediüzzaman Said Nursî, *Suallar*, İstanbul: Şahdamar Yayınları, 2010.
4. Bediüzzaman Said Nursî, *Kasatamonu Lâhikası*, İstanbul: Şahdamar Yayınları, 2010.
5. Bediüzzaman Said Nursî, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, İstanbul: Şahdamar Yayınları, 2010.
6. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/265; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/83. Konuyla ilgili değerlendirmeye için ayrıca bkz. M. Fethullah Gülen, "Amelin Ruhu: İhlas" <https://fgulen.com/tr/eserleri/kirik-testi/amelin-ruhu-ihlas> (Erişim: 6 Temmuz 2026).
7. Fussilet süresi, 41/53.
8. Ra'd süresi, 13/28.
9. Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, İstanbul: Şahdamar Yayınları, 2010.

PEYGAMBER MUCİZELERİNE FARKLI BİR BAKIŞ

Kâinatın bu düzen içinde var olma ihtimali, Peygamber mucizelerinin gerçekleşme ihtimalinden daha düşüktür. Dolayısıyla yaşadığımız kâinat gerçek olarak kabul edilerek, “Sadece gördüğüme inanırım; anlatılan mucizeler geçmişten kalma masallardır.” şeklindeki bir inkâr düşüncesi, akli gereği gibi kullanmamanın ifadesidir. Bilim ve ilim, aksine, aklın sınırlarını genişleterek insanı hakikate yaklaştırmaktadır.

Pozitif bilimlerle uğraşan biri gerçekten peygamber mucizelerine inanamaz mı? Bilim insanı, bilgi ve araştırma yolunda ilerledikçe, en sağlam rivayet yollarıyla aktarılmış hakikatleri elinin tersiyle itip “Bunlar eskilerin masallarıdır.” diyerek bir inkâr bataklığına mı saplanır? Yoksa farklı bir bakış açısıyla yaklaşıp, olabilirlik konusun-

da yeni bir anlayışla mı hareket eder?

Mucizeler, tabiatla alışılan olayların olağan seyrini aşan ve insanı hayrete düşüren vakalar olarak anlaşılır. “Mucize” kelimesi, sözlükte “aciz bırakan” anlamına gelmektedir. Mucizelerin, Allah tarafından sevdiği kullarına özel bir ikram ve lütuf olarak verildiği kabul edilir.¹ İnsanın sahip olduğu bütün

imkânlar göz önüne alındığında kâinat ilminin yalnızca milyonda bir kısmına vakıf olabildiği vurgulanmaktadır. İnsan bilgisi, Allah’ın bildirdikleriyle sınırlı olup bunun ötesindekileri bilme gücüne sahip değildir.² Hazreti Musa (aleyhisselâm), mucizeler uğrunda dolaşırken Tur Dağı’nda Rabbini görmeyi dilemiş; fakat Rabbin dağa tecellisi sonucunda, dünyada O’nu

görmenin mümkün olmadığını anlamış ve bu imkânı muhalif talebinden dolayı tövbe ederek Rabbine yönelmiştir.³

Bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle "Artık her şeyi bilir ve açıklayabiliriz." düşüncesi, yaratıcıya karşı bir küstahlık ve haddini bilmezlik olarak değerlendirilir. Bediüzzaman Hazretleri, çağımızda gelişen araştırmalar ve buluşlar karşısında nesillerin nasıl bir inanç tavrı takınması gerektiğini anlatmak üzere "Mu'cizât-ı Ahmediye" risalesini kaleme almıştır. Bu eserinde, Peygamber Efendimizin en sahih mucizelerini açıklamış ve insanların yaşayabileceği inanç zafiyetlerine karşı bu mucizeleri âdeta bir panzehir gibi kullanmıştır.

Bir hadis-i şerifte **أَشْمَهُ مَنْجُ مَخْزُوفٍ** "Sema dalgaları karardâde olmuş (durulmuş ve karar kılmış) bir denizdir." buyrulmuştur. Bediüzzaman Haz-

retleri bu hadisi temel alarak esir maddesi ile ilgili önemli açıklamalar yapmıştır. Bu ifade, kâinatın dalga özelliği taşıdığına işaret etmektedir.⁴

J. B. Hartle ve ünlü fizikçi S. W. Hawking, "Wave Function of the Universe" başlıklı makalelerinde, parçacıklar yerine kâinatı bir "dalga denizi" olarak ele almış; evreni, kuantum düzenlerinin titreşimleri şeklinde açıklamışlardır. Bu sebeple "Kâinat bir dalga denizidir." ifadesi, "kuantum alanı denizi" anlamında daha isabetli bir yaklaşımı ifade etmektedir.^{5,6} Pozitif bilimler olan fizik ve matematik kanunlarında; kütle çekimi, ışık, ısı, manyetik ve elektrik alanların dalga biçiminde yayıldığı ölçülüp gözlenebilmekte, ayrıca bu olgular matematiksel denklemlerle de ispatlanmaktadır. Üstelik bu dalgaların prensipleri, günlük hayatta teknoloji ve mühendislik uy-

gulamalarıyla da kullanılmaktadır.

İstatistiksel matematik bilimi, peygamber mucizelerinin gerçekleşme ihtimalini de bilimsel hakikatlerin dışında görmeyip, onların mümkünliğini kabul eder. İhtimaller (olasılık) matematiği, rastgele değişkenlerin sonucu değildir; aksine, tabiat kanunlarının geçerli olduğu durumlarda tanımlanır. Bazı kelâmcılar ve araştırmacılar, mucizelerin bilime aykırı olduğunu ileri sürmekle beraber, mucizelerin aklın aksinin ispatlanamayacağı üzerinde durmaktadırlar. Günümüzde ise bilimde indeterminist (belirsizlikçi) gerçekliklerin giderek daha fazla kabul gördüğü gözlenmektedir. Determinist yani kesin sebep-netice odaklı düşünceler, Kopernik, Galileo ve Newton gibi bilim insanlarıyla temellenmiş olsa da bu yaklaşım eleştirilmiştir. Baş-

Pozitif bilimlerle uğraşan biri gerçekten peygamber mucizelerine inanamaz mı? Bilim insanı, bilgi ve araştırma yolunda ilerledikçe, en sağlam rivayet yollarıyla aktarılmış hakikatleri elinin tersiyle itip "Bunlar eskilerin masallarıdır." diyerek bir inkâr bataklığına mı saplanır? Yoksa farklı bir bakış açısıyla yaklaşp, olabilirlik konusunda yeni bir anlayışla mı hareket eder?

ta İmam Gazzâlî olmak üzere pek çok düşünür, kâinatın işleyişini açıklayan kuantum mekânîğine dayalı yorumla-

rın da gösterdiği gibi, yaratılmışlar arasında sebep ile netice arasında zorunlu bir ilişki bulunmasının şart olmadığını savunmuştur. İngiliz natüralist Robert James Berry ise **"Mucizelere inanmak için yüksek bilgi veya özel bir imana gerek yoktur; yalnızca Allah'ın yüceliğine inanmak yeterlidir."** demektedir.^{7,8}

Hazreti Musa'nın (aleyhis-selâm) eliyle gerçekleşen Kızıldeniz'in yarılması hadisesi bir mucize olarak kabul edilir. Bu olay, modern ihtimaliyat ve istatistik bilimiyle de incelenmiştir. Bu durum, tabiat kanunlarının dışında değil; bilakis, yaratılışın içinde yer alan tabiat kanunlarının bir parçası olarak değerlendirilmektedir. İhtimal hesaplarına göre, şu an içinde olduğumuz kâinatın mevcut düzeniyle var olma ihtimali yaklaşık olarak $P \approx 10^{-10^{123}}$ tür. Bu ise yokluğa çok yakın bir

ihtimal olarak kabul edilir.⁹ Buna rağmen biz bu düşük ihtimalle bile olsa, yaratılışın ve var olmanın hazzını hissedebiliyoruz.

Hazreti Musa kıssasında, Kızıldeniz'in yarılarak kuru bir yol oluşturması ve İsrailoğulları'nın yarılan denizden geçmesi olayı ise bilimsel açıdan $P \approx 10^{-8} - 10^{-10}$ arasında bir ihtimalle açıklanmaktadır.¹⁰ Bu hesaplamalarda farklı yöntemler kullanılmış olsa da ortaya çıkan sonuç dikkat çekicidir: İçinde yaşadığımız kâinatın bu düzen içinde var olma ihtimali, Peygamber mucizelerinin gerçekleşme ihtimalinden daha düşüktür. Dolayısıyla yaşadığımız kâinat gerçek olarak kabul edilerek, **"Sadece gördüğümü inanırım; anlatılan mucizeler geçmişten kalma masallardır."** şeklindeki bir inkâr düşüncesi, aklı gereği gibi kullanmamanın ifadesidir. Bilim ve ilim, aksine, aklın sınırlarını

genişleterek insanı hakikate yaklaştırmaktadır.

Bediüzzaman'a Göre Şakk-ı Kamer (Aydın Yarılmaması) Hadisesi

Aydın ikiye ayrılması veya diğer peygamber mucizeleri üzerine, nasıl inanılması gerektiğini inkârı mahal bırakmayacak şekilde açıklayabilmek için bir düşünce metodolojisi geliştirmek mümkündür. Risale-i Nur'da, özellikle 19. Mektup'ta, Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) mucizeleri tafsilatlı bir şekilde anlatılmıştır. Aydın yarılmaması hadisesi üzerinden inanış metodolojisini şu şekilde sıralayabiliriz:

Birincisi: Aydın ikiye ayrılması hadisesinde, o dönemdeki inkârcıların olaya bizzat şahit oldukları, fakat bunu tamamen reddetmedikleri bilinmektedir. Eğer böyle bir olay hiç yaşanmamış olsaydı, bu iddia tarih boyunca güçlü bir şekilde tartışılarak günümüze kadar ulaşır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, "Kıyamet saati yaklaştı, Ay bölündü. Ama o müşrikler her ne zaman bir mucize görseler sırtlarını döner: 'Bu, kuvvetli ve devamlı bir büyüdür!' derler." buyrulmaktadır.¹¹ Mucizeleri inkâr edenlerin, vakanın yaşandığı dönemin şahidi olan kimse-lerden olumsuz bir delil getirmeleri gerekirdi. Oysa siyer ve tarih kaynaklarına bakıldığında, bu mucizeyi reddeden herhangi bir sağlam rivayetin nakledilmediği görülür.

İkincisi: İnsanın her şeyi bizzat yerinde görüp inanması mümkün değildir. Mesela Serendib adasında yaşanan

olayları ya da Bermuda Şeytan Üçgeni'nde geçmişte kaybolan gemi ve uçak vakalarını hep haberler ve rivayetlerle biliriz. Bu bölgelerdeki man-yetik alanların pusulaları şaşırttığına ve bu yüzden kayalık bölgelerde kazalar yaşandığına, oraya gitmeden, aktarılan bilgilere göre inanırız. Aynı şekilde hiç şahit olmasak da doğruluğuna inandığımız insanlardan gelen aynı hadiseye ait çok sayıdaki ortak ifadeye inanırız. Çünkü

"Bu kadar insan yalanda itti-fak etmez." düşüncesi aklenden bizi ikna eder.

Buna benzer biçimde, Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) mübarek elinden su akması, hutbe sırasında kuru direğin ağlaması, taş ve ağaçların O'nu tanıyıp selam vermesi gibi hadiseler de en sahih kaynaklarla nakledilmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Bu da peygamber mucizelerinin mümkünlüğünü teyit eder.

Üçüncüsü: Mucizelerde herhangi bir zorlama veya cebir söz konusu değildir. Bunlar, inanmayanları ikna etmek ve inananların imanını kuvvetlendirmek için verilmiştir. Eğer mucizeler, akli tamamen ortadan kaldıracak ölçüde açık ve zorlayıcı olsaydı, bu durum **"Akla kapı açmak, fakat ihtiyârı (tercih, seçim) elinden almamak"** sırrına ters düşerdi. Bu da **"tek-lif sırrı"** denilen imtihan hikmetini ortadan kaldırırdı.

İnsanın düşünme ve irade gücünün elinden alınmaması, yaratılışın en temel gereğidir. Bu sayede insan, akli ve iradesiyle tercihte bulunur, inancını seçer. Mucizeler ve olağanüstü hadiseler çoğu zaman nakiller dışında izlenemez hâle gelmiştir. Bunun gayesi, akla kapı aralamak; fakat iradeyi devre dışı bırakmamaktır. Eğer ay ikiye ayrılıp öylece kalsaydı, bunu gören herkes mecburen inanırdı. Böylece Ebû Cehil gibi kömür ruhlu ve Ebû Bekir es-Siddik (radıyallâhu anh) gibi elmas ruhlu insanlar bir seviyede kalıp, sırr-ı teklif zayı olur, aralarındaki fark asla ortaya çıkmazdı.

Dördüncüsü: Mucizeler, özellikle ayın ikiye yarılması gibi semavî olaylar, çok ince nüanslar taşır. Böyle bir olaya şahit olabilmek için belirli şartların oluşması gerekir. Vaka gece gerçekleştiği için gaflet hâlinde bulunanların sayısı fazla olabilir. Ayrıca havanın bulutsuz ve açık olması da gözlemi kolaylaştıran bir unsurdur.

Bazı inkârcılar, bu mucizenin başka kıtalardaki

kaynaklarda yer almamasını delil olarak göstermişlerdir. Oysa ayın yarılması hadisesi sırasında, dünyanın yalnızca bir bölümü -muhtemelen dolunayı görebilen Arap Yarımadası ve 30° - 60° doğu meridyenleri arasındaki bölge-olaya şahit olabilmıştır. Diğer kıtalarda bu gözlem mümkün olmadığından, onların kaynak gösterememesi tabiidir.

Beşincisi: Peygamber mucizelerinin gayesi, risaletin tasdiki ve peygamberlik dâvasının tenviridir. Risalet, peygamberlerin Allah'ın mutlak hâkimiyetini insanlara bildirmek üzere gönderilmesidir. Bu sebeple, akla ve iradeye kapı aralanır; insanı mecbur bırakacak, hürriyetini elinden alacak unsurlar bulunmaz. Peygamber Efendimizin Velâyet-i Kübrâ olarak ifade edilen mânevî üstünlüğünün delilleri arasında Mir'ac ve ayın ikiye ayrılması gibi semavî hadiseler yer alır.

Bu bağlamda, Peygamber Efendimizin (sallallâhu aleyhi ve sellem) mümtaz kişiliği, ayın açılmış iki nuranî kanadı gibi; **risalet** (yani peygamberlik vazifesi) ve **velâyet** (velilîği, yani Allah dostluğu) gibi bu iki ziyâdâr cenâh (parlak, ışıklı kanat) ile evc-i kemâlâta* çımuş, tâ Kab-ı Kavseyne** çıkmış. Bu da onu, bütün varlıklar nezdinde bir iftihar vesilesi ve müminlerin gönlünde sevgi ve muhabbetin merkezi hâline getirmiştir.¹²

*Evc-i kemâlât - Mükemmelliklerin zirvesi, doğu.

**Kab-ı Kavseyn - İki yay uzunluğundaki mesafe. Peygamber Efendimizin (sallallâhu aley-

hi ve sellem) Miraç'ta Cenab-ı Hak'ka yaklaştığı, mahiyeti bizce meçhul makam. İmkân ve vücûb arası.

Kaynaklar

1. Cin süresi, 72/26-27.
2. Bakara süresi, 2/32.
3. Arâf süresi, 7/143.
4. Bkz.: Tirmizi, 58. Sürenin Tefsiri, 1; Müsned, 2:370; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8:132. (Ayrıca, bkz.: Bediüzzaman Said Nursî, "İki Mes'e'le-i Mühimme'dir" Lemâlar, 12. Lem'a, Süreyya Yay., Şubat 2019, s. 97.
5. Licata I. (2025): The Elementary Particles of Quantum Fields, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8623095/> (Erişim: 23 Haziran 2026).
6. Hartle, J. B., Hawking S. W., "Wave Function of the Universe", <https://journals.aps.org/prd/abstract/10.1103/PhysRevD.28.2960> (Erişim: 23 Haziran 2026).
7. Gazzâlî, M. (2005): *Filozofların Tutarsızlığı*, çev. Mahmut Kaya & Hüseyin Sarıoğlu, Klasik Yayınları, İstanbul, 17. mesele, s. 166-177.
8. Hoefer, C., "Causal Determinism", *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/determinism-causal/> (Erişim: 23 Haziran 2026).
9. Penrose, R. (2004): The Road to Reality: A Complete Guide to the Laws of the Universe, Jonathan Cape.
10. Carl Drews & Weiqing Han (2010): "Dynamics of Wind Setdown at Suez and the Eastern Nile Delta", *PLoS ONE*, 5(8): e12481.
11. Kamer süresi, 54/1-2.
12. Nursî, B. S. (2019): *Mektubat, 19. Mektup* / "Şakk-ı Kamer Mu'cizesine Dairdir", Süreyya Yayınları, s. 298-304.

Mağaralar Sonsuz Nura

Gök gözler muhafız, yer gök tek mihenk
Mağara uykusu vakti girince
Yedi elif, yedi nakış, yedi renk
İşler kader tıği inceden ince

Melek rayihalı kutlu hediye
Mağara bağrında nurdan Yedi'ye
Ay'dan süt damlıyor içsinler diye
Sabah akşam sır bezmine erince

Boşa gider mi hiç Kitmir vefası
Ve sinesi pinhan aşk irtifası
Başı alevli dağların duası
Mesih sözlü Gül muştusu verince

Damar damar yanan gam yüklü yollar
Yol üstünde akan ölü kervanlar
Tan yeri kaybolmuş şehirler ağlar
Yavrucuk kızlara zulmedilince

Hicaptan kararmış taş duvarları
Nice cürme yanar Fârân dağları
Beklerken o nuru mağaraları
Yüce ruhlar önceden haber verince

Dolunay Gül-endam ışkına yanmış
Veda tepeleri ufka dayanmış
Hıra Nur bezenmiş aşkla boyanmış
Güllerin sultanı teşrif edince

Zifir karası, çalınca yerleri
Kor ateş devrinin mumdan erleri
Eriyerek ısıtır şehirleri
Günah seylapları göğe değince

Sevr'in sıdk sancağı onlara kalmış
O evler Hıra'dan nur çırağ almış
Nurlar lem'a lem'a her yanda yanmış
Işık karanlığa galip gelince

Zirvelerden damla damla intizar
Süzülerek vecd ile azar azar
Hızır çeşmelerden coşar âh ü zâr
Yusuf özlü ruhlar hapsedilince

Kimine mağara ancak zindandır
Kimine uyanış, can içre candır
Kimine sığınak, mecburi handır
Kul dağlar yollara yol vermeyince

Ne vakit merhamet öldürülürse
Hira Nur evleri söndürülürse
Gözyaşları sele döndürülürse
Umut dağlarına karlar inince

Kanlı dudaklardan gazap yelini
Salsalar da şerrin zulüm selini
Sökemezler Nurun bir tek telini
Kutlu fethetme bir kez söz kesilince

Billur Çağdan Gül selamı gelince
Gül ufuklar yâr sırrını verince
Gül mevsimi kar eline değince
Kar ülkesi kış sonuna gelince
Bulutlardan Gül rahmeti inince
Kader tıgı işler inceden ince
Mağara uyanış vakti girince
Uyanış vakti.

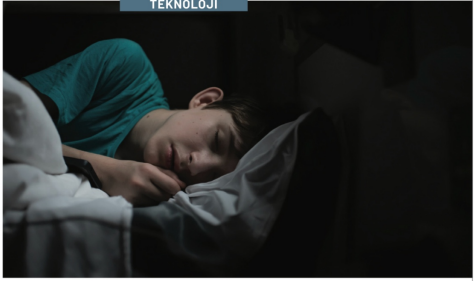

Salih Şeref Duran

caglayandergisi.com

C Rana Özçelik
caqlayandergisi.com
Kaynaklar
Feng, F. ve ark.
"U-shaped Association Between Sleep Duration and Long-Term Cognitive Decline Trajectories in a National Cohort."
Scientific Reports, 2025.

Liu, Y. ve ark. "Relationship Between Sleep Duration and Chronic Diseases Among US Adults."
Morbidity and Mortality Weekly Report (MMWR), 2016.

"Uykunuzu dinlenme yaptık. Geceyi bir örtü, gündüzü geçiminiz için çalışma zamanı kıldık" (Nebe; 78/9-11)

Kur'an-ı Kerim'de uyku, insan için bir dinlenme vesilesi; gece ise istirahat zamanı olarak nazara verilir. Uyku, vücudun dinlenmesi ve kendini yenilemesi için hayati öneme sahiptir. Düzenli ve yeterli uykunun sağlık üzerindeki olumlu etkilerini ve uykusuzluğun yol açabileceği problemleri birçok insan bilir. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar, az uyumak kadar gereğinden fazla uyumanın da çeşitli sağlık problemleriyle bağlantılı olabileceğini göstermektedir.

Yetişkin fertler için gecede 7-9 saat uyku tavsiye edilmekle birlikte, uyku ihtiyacı yaşı, sağlık durumuna ve biyolojik özelliklere göre farklılık gösterebilmektedir. Nitekim 2025 yılında yayımlanan bir çalışmada, gecede 9 saat veya daha fazla uyuyan bireylerin zihni per-

formanslarının (özellikle dikkat, görsel hafıza ve öğrenme becerilerini ölçen testlerde) daha düşük olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, 8.668 kişinin dokuz yıl boyunca takip edildiği bir başka çalışmada hem kısa hem de uzun uyku sürelerinin bilişsel (düşünme, öğrenme, hafıza ve muhakeme gibi zihni kabiliyetlerdeki) gerilemeyle bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra, uzun uyku süresinin obezite, tip 2 diyabet ve kalp-damar hastalıklarıyla daha sık birlikte görüldüğü bildirilmektedir. Bazı çalışmalar, gereğinden fazla uyuyan bireylerde genel sağlık riskleri ve ölüm oranlarının da daha yüksek olabileceğine işaret etmektedir.

Bu çalışmalar, fazla uykunun bu hastalıkların doğrudan sebebi olduğunu göstermemektedir. Araştırmacılar, uzun uyku süresinin bazen depresyon, kronik hastalıklar veya çeşitli uyku bozuklukları gibi altta yatan sağlık problemlerinin bir işareti olabileceğini ifade etmektedir. Bu bakımdan uzun uyku, üzerinde durulması gereken bir sağlık göstergesi olup yaratılıştaki hassas denge ve ölçüyü de hatırlatmaktadır.

Uyku Zararlı Olabilir mi?

 Zeynep Selma Güney
caglayandergisi.com

Kaynaklar

Nobakht SZ, Akaberi M, Mohammadpour AH, et al. "Hypericum perforatum: Traditional Uses, Clinical Trials, and Drug Interactions." *Iranian Journal of Basic Medical Sciences*. 2022;25(9):1045–1060. doi:10.22038/IJBMS.2022.65112.14338.

Gündüz, F., "İlaç mı Gıda Takviyesi mi?", *Çağlayan*, Haziran 2026, sy. 111, s. 9

Avrupa, Batı Asya ve Kuzey Afrika'da doğal yayılış gösteren sarı kantaron (*Hypericum perforatum*) bitkisinin çiçek ve yapraklarının zeytinyağında bekletilmesiyle elde edilen sarı kantaron yağı, hak ettiği kadar tanınmayan kıymetli bir bitkisel yağdır. Gördüğü ilgi, asırlardır süregelen kullanımının yanı sıra bünyesinde taşıdığı ince dengeler ve faydalı bileşenlerden kaynaklanmaktadır. Zira Yüce Allah'ın yarattığı her bitki, âdeta yeryüzünün büyük eczanesinde hazırlanmış hikmetli bir şifa vesilesidir.

Sarı kantaron yağı: biyoflavonoidler, antioksidanlar, hiperisin ve hiperforin gibi çeşitli faydalı bileşenler içerir.¹ Biyoflavonoidler, bitkileri dış etkilere karşı koruyan doğal maddelerdir ve damar sağlığını destekleyici özellikleriyle bilinmektedir. Bu sebeple geleneksel kullanımda varis şikâyetlerinde, romatizmal rahatsızlıklarda ve morarmalarda masaj yoluyla tercih edilmektedir.

İçerdiği antioksidanlar ise hücreleri serbest radikallerin zararlı etkilerine karşı korumaya yardımcı olabilir. Bu yönüyle cilt bakımında yaşlılık, hamilelik veya güneş kaynaklı lekelerin görünümünü azaltmaya destek olmak amacıyla kullanılabilir.

Sarı kantaronun önemli bileşenlerinden biri olan hiperisin, antimikrobiyal ve iltihap önleyici özellikleriyle dikkat çekmektedir. Bazı araştırmalar, bu maddenin enfeksiyonlara karşı koruyucu etki gösterebileceğini ve cilt tahrişlerinin yatışmasına katkı sağlayabileceğini düşündürmektedir. Bir diğer önemli bileşen olan hiperforin ise yara iyileşmesi ve cildin yenilenme süreçlerini destekleyebileceğine işaret eden bulgularla öne çıkmaktadır. Bu sebeple sarı kantaron yağı, uzun yıllardır saç ve cilt bakımında da kullanılmaktadır. Bununla birlikte, ağızdan kullanılan sarı kantaron preparatları bazı ilaçlarla etkileşime girerek bunların tesirini azaltabilmektedir.²

Dikkatli bir nazarla bakıldığında sarı kantaron yağı, yalnızca bir bitkisel ürün değil, aynı zamanda Hakîm-i Rahîm olan Rabbimizin rahmet ve hikmetini hatırlatan sayısız nimetlerinden biri olarak da görülebilir.

Hayattar Bir Tiryak: Sarı Kantaron Yağı

İçindekiler

Ağustos | August | No: 113 | 2026

2

KENDİ DEĞERLERİNE
BİĞANE NESİLLER

M. Fethullah Gülen

14

HIROŞİMANIN
SESSİZ ÇIĞLIĞI

Hasan Tank Şen

19

NEFSEN BİLMEK!

Seyid N. Erkal

26

SEKİR VE SAHV-2

M. Fethullah Gülen

33

BU ALTINLAR
GERÇEK Mİ?

Salih Gül

38

ŞÜPHELER
ÇAĞINDA İMAN

Cafer Aylık

41

PEYGAMBER MUCİZE-
LERİNE FARKLI BİR
BAKIŞ

Osman Demirel

46

MAĞARALAR SONSUZ
NURA

Salih Şeref Duran

48

SAĞLIK-BİLİM-
TEKNOLOJİ

Rana Özçelik
Zeynep Selma Güney

5

Prof. Dr.
İrfan Yılmaz

BİYOLOJİ

TOHUMUN BAŞAĞA EMANETİ
HAZRETİ YUSUFUN MUCİZESİ

10

Ali Cöre

YÖNETİM BİLİMİ

LİYAKAT VE EMANET

23

Fatih Akay

BİYOKİMYA

GÜNEŞTEN HÜCREYE
DURMADAN YANAN ATEŞ

Sabah gözlerinizi açtığınızda, derin bir nefes aldığınızda, kalbiniz hiç durmadan attığında bunları fark ediyorsunuz bile. Ama hücrelerinizde o ateş yanıyor...

28

Engin Tenekeci

DİN PSİKOLOJİSİ

SOSYAL MASKELERİMİZ VE
TEVAZU

Bedüzzaman Hazretlerinin, çağdaşı olan Jung'a (1875-1961) örtülen yaklaşımları dikkat çekmektedir. Ancak Jung'un "persona" kavramı, Nur Külliyyatı'nda...

ÇAĞLAYAN

Çağlayan İlim ve Kültür Dergisi, Paramus Publishing Inc. tarafından aylık olarak yayımlanmaktadır. Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılması yasaktır.

ADRES

Tüm istek ve önerilerinizi 335 Clifton Ave, Clifton NJ. adresine iletebilirsiniz. +1 (888) 234 2823

EDITOR-IN-CHIEF/YAYIN
YÖNETMENİ

Prof. Dr. İrfan Yılmaz

EDITORIAL COORDINATOR
YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Reşit Haylaz

EDITOR/EDİTÖR

Ali Kılıç

GRAPHIC DESIGN/GRAFİK
TASARIM

Şelale Grafik

ADVISORY BOARD/DANIŞMA
HEYETİ

Abdullah Aymaz, Yavuz Ünver, Salih Gül, Dr. Fatma Gündüz, Sadık Men

DİJİTAL VE SES PRODÜKSİYONU
Gürhan Gülcen

AVRUPA

Paramus Europe GmbH
Industrie Straße 80
40764 Langenfeld / GERMANY
caglayan@caglayan-dergisi.com
+49 (176) 16818292

Çağlayan, ABD Ticari Marka Yasası uyarınca, dağıtılan diğer ülkelerde tescilli ticari markadır.

© 2026 Paramus Publishing Inc. All rights reserved. Reproduction in whole or in part without written consent is prohibited. Çağlayan (ISSN 2572-7532) is published monthly by Paramus Publishing Inc., 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Periodicals postage paid at Paterson, NJ and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Çağlayan is a registered trademark under the US Trademark Law and in other countries wherever distributed.

Yeni
Baskı

● Kırık Mızrap

Bir şiir kitabından öte,
hakikate açılan bir kapı...
Zamanın ötesinden gelen,
gönüllerde yankılanan bir nefes.

● Yayınlanmayan Lâhika Mektuplarından Seçmeler

Bu eser, Osmanlıca Lâhikalarda
yer aldığı hâlde bugüne kadar
yayımlanmamış bazı mektupları
bir araya getiriyor.

KIRIK MIZRAP
ISBN 978-1-68236-323-2

YAYINLANMAYAN LÂHİKA
MEKTUPLARINDAN SEÇMELER
ISBN 978-1-68236-787-2

www.sureyyakitap.com

ÇAĞLAYAN

**Kendi değerlerine sahip çıkma ve mânâ kökleriyle irtibatını
devam ettirme sayesinde ki toplum ve onu teşkil eden
fertler kendilerini daha derinden duymaya başlar.**

ISSN 2674-7632

